

Vazduhoplovni maršal **R. Sondbi:**

VAZDUHOPLOVSTVO U OGRANIČENOM RATU

Kakve su perspektive vazduhoplovstva, odnosno kakva je njegova uloga u nastupajućoj eri projektila, to je osnovno pitanje koje pisac razmatra u ovom članku¹⁾. Tražeći odgovor na to pitanje, on se upušta u šire razmatranje uticaja nuklearnog oružja na međunarodne odnose i rat, koje ovde iznosimo samo u kraćem obimu.

Mada će se vremenom verovatno i pro-naći neko sredstvo ili način odbrane od interkontinentalnih projektila, dosadašnja tehnička dostignuća ukazuju na to da nailazi period u kome će napadna sredstva i dejstva znatno nadmašivati odbranbena.

Od završetka Drugog svetskog rata osnovnu ofanzivnu snagu zapadnih zemalja predstavljala je strategiska bombarderska avijacija naoružana nuklearnim i termonuklearnim bombama. Projektili velikog dometa sa nuklearnim ili termonuklearnim punjenjem dostigli su takav stepen razvoja da će postepeno, ali sigurno, zameniti bombardere velikog radijusa dejstva. Nemoguće je tačno odrediti kada će se ova zamena u potpunosti ostvariti, ali je vrlo verovatno da taj proces neće trajati duže od deset godina. U svetlosti ove činjenice i treba shvatiti odluku britanske vlade da se prekine sa daljim usavršavanjem novih tipova bombardera koji bi zamenili bombardere tipa V²⁾, i da se oni, kada budu zastareli, zamene balističkim projektilima velikog dometa.

¹⁾ Air power in limited wars, by Air Marshal Sir Robert Saundby, *Journal of the Royal United Service Institution*, V. Britanija, avgust 1958.

²⁾ Mlazni srednji bombarderi tipa Victor, Vulcan i Valiant u naoružanju britanskog ratnog vazduhoplovstva. — Prim. M. Val.

Po svemu izgleda da bi održavanje i razvijanje sistema projektila u krajnjoj liniji bilo jeftinije nego održavanje strategiskih bombarderskih snaga. Održavanje i opsluživanje savremenih mlaznih bombardera zahteva veliki broj ljudstva na zemlji; posade bombardera se moraju neprekidno održavati na neophodno visokom stepenu trenaze i borbene gotovosti, a za to je potrebno utrošiti veliki broj časova letenja. Avioni i motori zahtevaju stalno tehničko održavanje i opravke; pored toga, oni se relativno brzo troše i zastarevaju te se moraju zamenjivati. Najzad, stalno se moraju školovati i obučavati novi letački kadrovi kako bi mogli zameniti stare. Sve to zahteva ogromne napore u pogledu ljudske snage, materijalnih i finansijskih sredstava.

Nasuprot tome, projektili imaju mnogo duži vek trajanja. Kada se jedna serija projektila izradi i ispita, ona se neće trošiti, sem u neznatnoj količini prilikom novih ispitivanja i usavršavanja ili radi obuke. Projektili se mogu uskladištiti i duže vreme održavati u ispravnom stanju, a da ipak budu spremni za momentanu upotrebu. Sredstva potrebna za konstruisanje, proizvodnju i stokiranje ovih oružja biće svakako velika. Ali kada su već jednom utrošena i velike količine projektila izrađene, s pravom se može očekivati da će godišnja sredstva za održavanje velikih stokova projektila, u pogledu radne snage, novca i opreme, biti relativno mala. Prema tome, lakše će se održavati velike količine projektila nego velike snage strategiskih bombardera.

Kad masovno naoružanje nuklearnim projektilima velikog dometa bude ostvareno doći će do tzv. »pat — pozicije« koja znači ravnotežu snaga u ekstremnom smislu te reči. Moglo bi se očekivati da će strana koja raspolaže masom projektila velikog dometa, moći da »pritiskom

na dugme« razori teritoriju protivnika. Međutim, pošto i druga strana raspolaže potrebnom količinom projektila može se sa sigurnošću računati da će ih ona odmah upotrebiti u cilju uništenja agresorove teritorije. U budućnosti će, prema tome, verovatno doći do nekog »stanja zasićenosti« koje će biti postignuto onda kada jedna strana bude raspolagala tolikim brojem projektila da je to, uzevši u obzir mogućne greške i potrebne rezerve, dovoljno da se protivnik uništi. Posedovanje dva ili deset puta većeg broja projektila od potrebnog neće predstavljati ni za jednu stranu nikakvu prednost. Postoji, dakle, jedna »tačka zasićenja« preko koje dalje povećavanje broja raspoloživih projektila nema više nikakvog smisla.

U takvoj »pat« situaciji, smatra pisac, mali su izgledi da bi došlo do opšteg totalnog rata. Ali, s druge strane, iluzorno bi bilo očekivati da će zbog toga iščeznuti suprotnosti, sumnje i netrpeljivosti koje su u prošlosti dovodile do hladnog rata, a i danas ga prouzrokuju i izazivaju zaostrovanja koja eventualno mogu prerasti u oružani sukob. Takav sukob može izazvati ona strana koja u datom momentu proceni da se nalazi u tako povoljnim okolnostima da joj se isplati upotreba ovog oružja. Međutim, takav oružani sukob ostaće ograničen po obimu, jer će obe strane nastojati da sukob ne pređe određene granice i ne preraste u svetski rat.

Korejski rat je, po mišljenju pisca, model budućeg ograničenog rata u kome jedna strana pokušava da oružanom akcijom proširi svoju vlast nad nekom teritorijom, čemu se druga strana oružjem suprotstavlja; međutim, obe strane izbegavaju preduzimanje takvih akcija koje bi mogle izazvati proširenje sukoba. U Koreji su obe strane pre išle i na delimičan neuspeh nego da preduzimaju mere koje su, iako s vojne tačke gledišta neophodne i opravdane, u političkom smislu bile opasne i nepogodne.

U takvom ograničenom ratu, u kome je izvođenje operacija ograničeno po obimu i dubini, avioni će i dalje biti neophodno borbeno sredstvo. Avijacija je neophodna za hitno prebacivanje snaga KoV na ratište; osim toga, ona treba da obezbedi nužan stepen lokalne prevlasti u vazduhu, da pruža kopnenim snagama neposrednu, a ukoliko bude moguće i posrednu, podršku, kao i da obezbedi snabdevanje vazдушnim putem.

Prema tome, u perspektivi, masovnim uvođenjem projektila u naoružanje, mejnja se težište u pogledu namene, zadatka, obima i naoružanja avijacije. Strategiska bombarderska avijacija će nestati, jer će je zameniti projektili velikog dometa; pav projektili će preuzeti zadatke PVO. Osnovna namena avijacije u ograničenom ratu biće sadejstvo sa kopnenim snagama. Naoružanje takve avijacije obuhvatiće: lovce (lovce-bombardere), lake bombardere, brze transportne avione velikog doleta i transportne avione za prenos teškog ili kabastog materijala. Pored aviona biće potrebni i helikopteri za snabdevanje prednjih delova i evakuaciju ranjenika i bolesnika.

Svi navedeni tipovi aviona treba da raspolažu maksimalno mogućim letačkim sposobnostima i, što je naročito važno, da budu osposobljeni za korišćenje kratkih poletno-sletnih staza. Dok se ne reši problem vertikalnog poletanja i sletanja borbenih aviona, a što je stvar bliže budućnosti, moraju se u najvećoj mogućnoj meri iskoristiti razna aerodinamička i ostala rešenja za skraćivanje dužine poletanja i sletanja. Konstrukcija borbenih aviona mora biti potčinjena potrebama, uslovima i specifičnostima ograničenog rata. Dosadašnja težnja da svaki tip aviona mora leteti brže, na većoj visini i daljini nego njegov prethodnik, postaće bespredmetna usled nestajanja strategiskih bombardera. Stoga težnje konstruktora treba već sada usmeriti u pravcu konstruisanja aviona koji će izvršavati zadatke saglasno uslovima ograničenog rata.

Najpogodniji borbeni avion, ukoliko se tehnički može ostvariti, bio bi lovac osposobljen kako za lovačka dejstva tako i za napad na ciljeve na zemlji, tj. za efikasno izvršavanje dvostrukog zadatka: da vodi borbu sa protivničkim avionima u vazduhu i uništava ih na njihovim aerodromima, odnosno da, po potrebi, napada bombama i raketnim zrnima ciljeve na bojištu. Ovakav bi lovac morao da ima dvostruki motor — mlazni i raketni. Mlazni bi koristio pri izvršavanju svih zadataka bombardovanja i uopšte napada na ciljeve na zemlji, dok bi dopunsku snagu raketnog motora upotrebio prema potrebi u toku vazdušne borbe. Naoružanje lovca, pored vatrenog, treba da obuhvati i rakete *vazduh-vazduh*.

Laki bombarder bi vršio zadatke bombardovanja objekata kao što su mostovi, saobraćajni čvorovi, skladišta i koncen-

tracije trupa. I on, kao i lovac, treba da bude opremljen za aerofoto i vizuelno izvidanje iz vazduha.

Snabdevanje vazдушnim putem i u ograničenom ratu ima vrlo veliki značaj. Jedna od najvećih slabosti američkih snaga u Koreji bila je njihova zavisnost od suhoputnog transporta. Male grupe Severnokorejaca i Kineza često su se, koristeći planinske staze, ubacivale u pozadinu američkih snaga, rušile objekte na putevima, vršile zaprečavanja i tako prekidale komunikacije između trupa i pozadine. U početku je to redovno dovođilo do zastoja u nastupanju, pa čak i do povlačenja pojedinih jedinica. Međutim, kada je kasnije organizovano snabdevanje vazдушnim putem, jedinice KoV nisu prekidale svoja dejstva i oslanjale su se na dotur koji je vršen helikopterima i avionima sve dok infiltrirane grupe nisu bile uništene i suhoputni transport ponovo uspostavljen.

Sistem snabdevanja vazдушnim putem u ograničenom ratu treba da bude tako organizovan da, po potrebi, može neprekidno funkcionisati duže vreme. On se mora sastojati od transportnih aviona, koji će prenositi materijal do isturenih skladišta, i helikoptera, koji će od isturenih skladišta vršiti dalji prenos materijala do trupe.

To bi bili osnovni zadaci avijacije u ograničenom ratu. Avijacija, dejstvujući isključivo u sadejstvu sa kopnenim snagama, imaće ograničene zadatke: obezbeđenje nužnog stepena lokalne prevlasti u vazduhu, podršku KoV, izvidanje i vazdušni transport. To u neku ruku znači povratak na »klasičnu« doktrinu upotrebe avijacije, što je i prirodno ako se ima u vidu da će sve ostale zadatke sadašnje avijacije preuzeti projektili.

Ostaje nerešeno pitanje da li će se u ograničenom ratu moći upotrebiti taktičko nuklearno oružje, a da se pritom ne pređu okviri ograničenog rata i izazove opšti. Ne dajući direktan odgovor na ovo pitanje, pisac smatra da će to zavisiti na prvom mestu od jačine upotrebljenog nuklearnog oružja. Upotreba A-bombe sa takvom razornom snagom i posledicama radioaktivnog zračenja, kao što su one koje su bačene na Hirošimu i Nagasaki 1945 godine, lako bi mogla da pretvori ograničeni rat u opšti sukob. S druge strane, nuklearno oružje — atomska artiljerija i razni projektili sa atomskim punjenjem — postaje sve više standardno naoružanje konvencionalnih snaga, pa je na taj način i verovatnoća njegove upotrebe sve veća.

M. Val.

Pukovnik N. Sergejev:

ORGANIZACIJA, NAORUŽANJE I NEKE OSNOVNE BORBENE UPOTREBE ZAPADNONEMAČKIH DIVIZIJA¹⁾

Suvozemne snage zapadnonemačkog *Bundeswehr-a*²⁾ sačinjavaju pešadijske, tenkovske, brdske i vazdušnodesantne divizije. Formiranje se vrši po istom

¹⁾ Полковник Н. Сергеев — Организация, вооружение и некоторые основы боевого применения западногерманских дивизий, *Военный вестник*, СССР, бр. 7 за 1958 год.

²⁾ *Die Bundeswehr im Aufbau*, Bonn, 1957; *Taktische Aufgaben*, Frankfurt/M., 1957; *Handbuch der Taktik*, Frankfurt/M., 1957; *Taktik im Russlandfeld* Zng., Darmstadt, 1956; *Wehrkunde*, No. 1, 1956; *Der Deutsche Soldat*, No. 2 i NO. 3, 1957; *Wehrwissenschaftliche Rundschau*, No. 3, 1956; *Deutschland im Wiederaufbau*, Bonn, 1957.

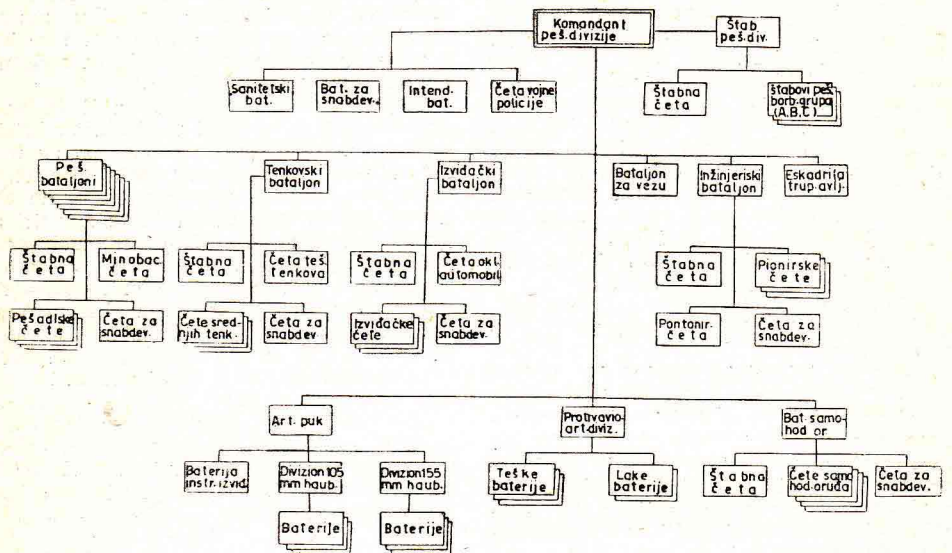
organizacionom principu koji se sada primenjuje kod vojski najvećih kapitalističkih država — po takozvanom *Pentomic* sistemu, kod koga ne postoje pukovi i gde osnovu čine bataljonske borbene grupe. Strukturu ovih divizija razradili su hitlerovski generali i ona je umnogome slična američkoj.

S obzirom na to da sve ove divizije nemaju pukove (izuzetak postoji samo kod poljske artiljerije), smanjen je i broj borbenih jedinica (naprimer, u pešadijskoj diviziji umesto 9 ostalo je samo 7 bataljona), komandnog aparata i pozadinskih jedinica. Bataljonu je, kao osnovnoj borbenoj jedinici, dato više samostalnosti. Formaciji divizije dodata su tri štaba borbenih grupa. Za vreme mira borbene grupe se formiraju radi obuke, dok se

za vreme rata obrazuju za izvestan period operacija, a ponekad samo za određeni boj. Sastav grupe nije stalan i zavisi od konkretnog zadatka.

Pešadiska divizija (šema 1) je osnovna taktička jedinica. Brojno stanje — 12.000

Svih sedam pešadiskih bataljona u diviziji imaju organizaciju jednog tipa (vidi *Vojni Vestnik* No. 1 i 8 za 1957 god.), i nazivaju se »grenadirski« (*Grenadierbataillon*). Ovi su bataljoni samostalni i pretstavljaju taktičke jedinice, a ne osnovne

Šema 1. — Organizacija zapadnonemačke pešadiske divizije

ljudi. Divizije ulaze u sastav korpusa, a one koje su pridodate NATO mogu ući u sastav korpusa ili zapadnonemačke vojske ili neke druge nacionalnosti (naprimera, belgiskog, francuskog).

Pešadisku borbenu grupu najčešće sačinjavaju: štab sa štabnom četom, 2—3 pešadiska bataljona, četa samohodnih oruđa, protivavionska baterija i pionirska četa. Tenkovske jedinice i jedinice poljske artiljerije načelno ne ulaze u sastav grupe, nego se ovoj pridaju za podršku. U borbenu grupu može ući manji (1—2) ili veći (4) broj pešadiskih bataljona. Štampa ističe da pešadiska borbena grupa, oslobođena pozadinskih delova i pomoćnih jedinica (nepotrebnih za borbu) pretstavlja vrlo pokretan i za manevar sposoban organizam.

Štabovi i pešadiske borbene grupe označavaju se na šemama kartama, borbenim dokumentima i u vojnoj štampi latinskim slovom — A, B, C, sa dodatkom broja divizije. Naprimera, oznaka pešadiske borbene grupe sa A4 znači da ona ulazi u sastav 4 pešadiske divizije.

ili niže. Brojno stanje bataljona se sredinom 1957 godine povećalo na 900 (za 100 ljudi više u odnosu na formaciju iz 1956 godine). Ovo povećanje je došlo zbog toga što se broj vojnika po četama povećao za 46 ljudi (od 120 na 166). U pešadiskom bataljonu glavna pažnja je obraćena formiranju jakih pešadiskih četa »sposobnih da izvršuju ne samo vatrene nego i da samostalno rešavaju mnoge ofanzivne zadatke koji se pojavljuju u uslovima upotrebe taktičkog atomskog oruđa. »Pešadiska četa ima 24 mitraljeza, više od 100 pušaka i vatrenu moć znatno veću nego što je imao ceo pešadiski bataljon za vreme poslednjeg rata.«³⁾ Bataljon sačinjavaju tri pešadiske, minobacačka, štabna četa i četa za snabdevanje. Pored 12 minobacača kalibra 81 mm koji postoje u minobacačkoj četi, tri pešadiske čete u bataljonu imaju ukupno: pušaka — 426, mitraljeza 72, tromblonskih pušaka 108, protivtenkovskih oruđa »Ba-

³⁾ *Taktische Aufgaben*, Frankfurt/M., 1957.

zuka« — 54, i protivavionskih topova 20 mm — 21. Bataljon je potpuno motorizovan i može da preveze odjednom sve ljudstvo, naoružanje, municiju i potrebe (jedna pešadiska četa ima oko 20 raznih automobila).

Od sedam pešadiskih bataljona prvi dobija broj divizije. Ostalih šest imaju dvo-cifrenu numeraciju gde prva cifra (od 1—6) znači redni broj bataljona, a uz nje-ga se dodaje broj divizije. Naprimer, u 2 pešadiskoj diviziji bataljoni se numerišu na sledeći način: 2, 12, 22, 32, 42, 52, 62; u 4 pešadiskoj diviziji — 4, 14, 24, 34, 44, 54, 64 itd. U borbenoj dokumentaciji i vojnoj štampi skraćenice se označuju, naprimer, ovako: 41. To znači 5 pešadiski bataljon 1-ve pešadiske divizije. Sve ostale jedinice u diviziji (taktičke ili osnovne, odnosno niže) nose broj divizije.

U diviziji postoji izviđački bataljon u čiji sastav ulazi sedam četa: štabna, 2 čete oklopnih automobila, 3 izviđačke i četa za snabdevanje. Bataljon dejstvuje u zoni divizije, a ponekad u napadu može dobiti i ulogu isturenog odreda.

Artiljerija je u pešadiskoj diviziji zastupljena pukom poljske artiljerije i protivavionskim divizionom. Artiljeriski puk sačinjavaju: baterija instrumentalnog izviđanja i tri divizionna haubica — dva 105 mm i jedan 155 mm. Divizion se sastoji od tri baterije od po 6 oruđa. Svega je u divizionu 18 haubica, a u puku haubica 105 mm — 36, odnosno haubica 155 mm — 18. U borbenim dokumentima, na kartama i šemama divizioni se označuju rimskim brojevima — I, II, III, pri čemu brojevi I i II znače divizion haubica 105 mm, a III — divizion haubica 155 mm. Naprimer, II. Feld — Art. Rgt 4 znači: 2 divizion 4 puka poljske artiljerije 4 pešadiske divizije. III I, Pr. Art. Rgt. 5 znači: 1-vi divizion 5 artiljeriskog puka 5 tenkovske divizije. Baterije u puku imaju numeraciju koja ide redom (arapskim ciframa) počinjući od 1-vog divizionna: u 1-vom divizionu 1., 2., 3. baterija, u II — 4., 5., 6., u III — 7., 8., i 9. Baterija instrumentalnog izviđanja smatra se desetom baterijom i na dokumentima se označava sa: 10. Feld. Art. Rgt 2.

Protivavionski divizion ima pet baterija: tri teške (od po četiri oruđa 90 mm i tri četvorocevne samohotke 20 mm) i dve lake (od po dvanaest dvocevnih samohotki 57 mm ili četvorocevnih samohotki 20 mm. Svega u divizionu oruđa 90 mm — 12, 57 mm — 24, 20 mm — 9 (ili 90 mm — 12, 20 mm — 33).

Sva se divizionska artiljerija prevozi mehaničkom vučom.

Artiljerija pešadiske, kao i tenkovske divizije čini osnovnu divizionsku grupu čiji se sastav zajedno sa 2—3 divizionna za podršku (naprimer, artiljeriskim pukom RVK), može popeti na 5—6 divizionna. Vatre-ni položaji divizionske artiljerije, kako u napadu tako i u odbrani, uzimaju se na udaljenju od 3—5 km od isturenih jedinica prvog ešelona sopstvenog borbenog por-etka, ili od prednjeg kraja odbrane. Predviđa se da se u napadu divizionska grupa podeli na 2 ešelona: prvi — divizioni za neposredno potpomaganje (2—3, po jedan na pešadisku borbenu grupu), namenjeni za neposrednu podršku borbenih grupa; drugi — »udarna grupa« (3—4 divizionna).

Bataljoni samohodnih oruđa su u pešadiskim i tenkovskim divizionima, u pogledu organizacije i naoružanja, jednaki. U svakom od ovih bataljona ima 4 čete jednotipnih artiljerijskih samohodnih oruđa, štabna četa i četa za snabdevanje. Svaka četa ovih samohodnih oruđa ima dva voda 90 mm, jedan vod samohodnih oruđa 105 mm i vod samohodnih dvocevnih oruđa 40 mm ili protivavionskih samohodnih četvorocevnih oruđa 20 mm (u svakom vodu po 4 samohotke). Prema tome, u četi ima 17 samohodnih oruđa, a u bataljonu — 75, uključujući samohodna oruđa komandi i štaba.

U vojnoj štampi se podvlači da je bataljon samohodnih oruđa pešadiske divizije »borbeno sredstvo napada« i da se upotrebljava za nanošenje glavnog udara — dejstvujući najčešće sa udarnom pešadiskom borbenom grupom. Za razliku od tenkovskog bataljona divizije, on dobija samostalne borbene zadatke i dejstvuje na odvojenom pravcu. On, načelno, ne pretstavlja sredstvo za proboj već vodi borbu sa pešadijom i podržava (obezbeđujući ga vatrom) jedan pešadiski bataljon. U odbrani bataljon samohodnih oruđa čini rezervu komandanta divizije i upotrebljava se zajedno sa opštom rezervom za izvođenje protivnapada, mada, ponekad, može dobiti zadatak i u protivtenkovskoj odbrani.

Tenkovski bataljon pešadiske divizije, po svojoj organizaciji i načinu upotrebe, odgovara bataljonima tenkovske divizije.

Po oceni zapadnonemačke vojne štampe, pešadiska divizija postojeće organizacije sposobna je da rešava sve zadatke u savremenijoj borbi, kako u napadu tako i u odbrani. Osnovu divizije čine pešadiski bataljoni koji, zajedno sa tenkovskim ba-

taljonom i bataljonom samohodnih oruđa, čine najvažnije elemente diviziskog borbenog poretka. Pešadiska divizija, njene

taktičke i osnovne ili niže jedinice obrazuju svoj borbeni poredak u 1—2 ešelona i mogu dejstvovati na frontu širine:

	U napadu	U odbrani
Pešadiska četa	do 500 m	do 1.500 m
Pešadiski bataljon	1.000 m	1.500—3.000 m
Tenkovski bataljon	1.000—2.000 m	—
Bataljon samohodnih oruđa	1.000 m	—
Pešadiska borbeno grupa	3—5 km	7—10 km
Pešadiska divizija	7—10 km	15—20 km (18—30 km)

Ako divizija obrazuje borbeni poredak u jednom ešelonu, onda se ešeloniraju pešadiski bataljon u pešadiskim borbenim grupama i borbeni poreci samih tih bataljona. I obratno — ako se divizija ešelonira u dva ešelona, tada se ne ešeloniraju ni bataljoni u borbenim grupama niti borbeni poreci bataljona. Potrebno je istaći da se front bataljona ne sme u sva-

koj prilici povećavati i da se širina zone divizije i grupe može povećavati samo na račun proširenja međuprostora između bataljona.

Formaciska sredstva pešadiske divizije omogućuju da se, kako u napadu tako i u odbrani, stvori sledeća srednja gustina tenkova, artiljerije i samohodnih oruđa na 1 km fronta:

Formaciska vatrena sredstva	Pri napadu na frontu		U odbrani na frontu	
	7 km	10 km	15 km	20 km
Tenkovi	11—12	8	5—6	4
Poljska oruđa (haubice 105 i 155 mm)	7—8	5—6	3—4	3
Minobacači	12	8—9	5—6	4
Samohodna oruđa	10—11	7—8	5	4
Protivavionska oruđa (20—90 mm)	27	19	13	9,5

Smatra se da pešadiska divizija može biti ojačana artiljeriskim pukom iz RVK i divizionom atomskih topova 280 mm.⁴⁾

Tenkovska divizija je viši sastav tenkovskih jedinica. Brojno stanje: 13.000 ljudi, 320 tenkova. Organizaciski ona ulazi u sastav armiskih korpusa (šema 2).

Štabovi tenkovskih grupa — koji stalno postoje u divizijama — predviđeni su za formiranje tri tenkovske borbene grupe za vreme boja, odnosno operacije. Njihovu osnovu čine tenkovski i moto-pešadiski bataljoni u srazmeri: 1—2, a ponekad i 3, tenkovska i 1 moto-pešadiski bataljon ili obratno, 1—2 moto-pešadiska i 1 tenkovski bataljon. U štampi je, naprimer, pokazan jedan sastav tenkovske borbene grupe prilikom napada tenkovske divizije: tenkovski bataljon, 2 moto-pešadiska bataljona, artiljerijski divizion (haubica 105

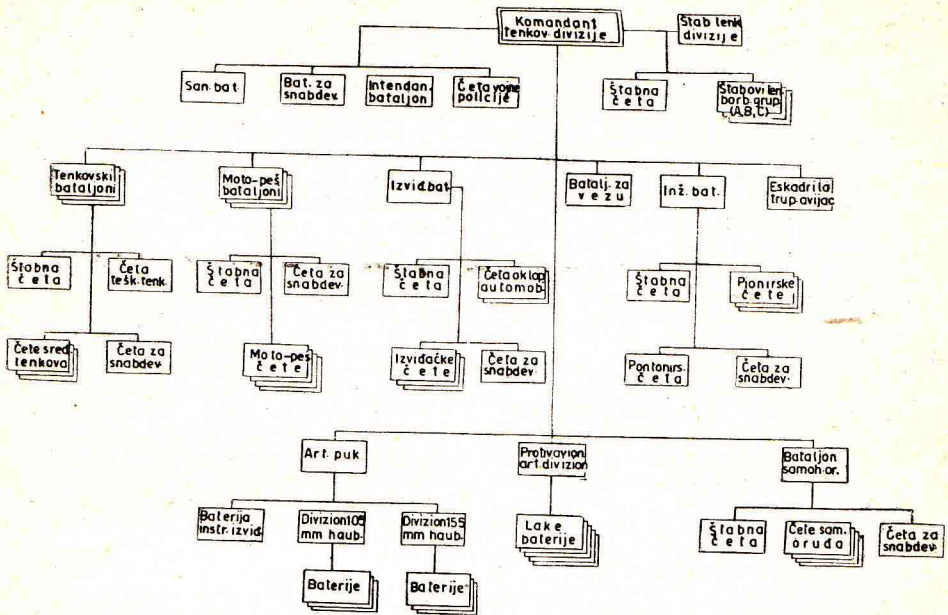
mm), protivavionska baterija, četa samohodnih oruđa, pionirska četa i vod vojne policije.

Sva tri tenkovska bataljona u diviziji su istog tipa i sastoje se od šest četa: štabne, četiri tenkovske (tri—srednjih i jedna — teških tenkova) i čete za snabdevanje. U tenkovskim četama — po tri voda, 20 tenkova. Svega u bataljonu 80 tenkova, od kojih 15—20 teških. Zbog toga što momentano nema tenkova teškog tipa, čete teških, kao i srednjih tenkova naoružane su, zasada, američkim srednjim tenkovima M 47 i M 48 A2. Štabna četa ima vodove za vezu i izvidanje i pionirski vod.

Moto-pešadiski bataljoni su takođe jednotipni. U svakom od njih je po šest četa: štabna, četiri moto-pešadiske i snabdevačka. U moto-pešadiskoj četi postoji: odeljenje za komandovanje, tri moto-pešadiska voda (u vodu — komandna grupa

⁴⁾ *Taktische Aufgaben*, Frankfurt/M., 1957.

Šema 2. — Organizacija zapadnonemačke tenkovske divizije

i tri odeljenja; u svakom po 8 ljudi, 2 mitraljeza, 2 protivtenkovska oruđa »Bazuka«, minobacačko odeljenje (dva minobacača 81 mm) i odeljenje lakih oruđa (dva bestrajna oruđa). Štabna četa se sastoji od odeljenja za komandovanje, vođa izviđača, minobacačkog (šest minobacača 120 mm) i pionirskog vođa.

Od naoružanja svaki bataljon ima: 72 mitraljeza, 36 protivtenkovskih oruđa »Bazuka«, osam minobacača 81 mm i šest 120 mm, osam lakih bestrajnih oruđa i više od 80 oklopnih transportera. Prema pisanju vojne štampe, moto-pešadiski bataljon tenkovske divizije, po svome sastavu, pokretljivosti, udarnoj i vatrenoj moći, »ravnopravan je partner tenkovskom bataljonu«. Celokupno ljudstvo boračkih jedinica prevozi se na oklopnim transporterima i sa njih dejstvuje (moto-pešadiski vod, naprimer, raspolaže formaciskim sa 4 oklopna transportera: 1 za prevoz komandne grupe i 3 za prevoz odeljenja).

Uvođenje moto-pešadije u sastav tenkovskih divizija usledilo je zbog toga što sami tenkovi, ili tenkovi pridati običnoj pešadiji, nisu u stanju da odigraju odlučnu ulogu i što se mogu najefikasnije upotrebiti samo ako i sve ostale jedinice koje oni podržavaju, ili obezbeđuju, imaju istu

takvu brzinu i mogućnost kretanja po zemljištu.

Ratno iskustvo i praksa stečena u obuci taktičkih i nižih jedinica, podvlači zapadnonemačka vojna štampa, jasno pokazuju da, iako tenkovi ostaju osnova tenkovske divizije, ipak poslednju reč u borbi, bez obzira na vrlo široku primenu tehnike, postojanje atomske artiljerije i savremene avijacije, ima i dalje pešadija. Ona uništava neprijatelja u bliskoj borbi i čvrsto drži zauzeto zemljište, što nisu u stanju da učine tenkovi ili neki drugi rod vojske. No, i pored toga, tesno sadejstvo tenkova i moto-pešadije može se postići samo onda kada je moto-pešadija osposobljena da nastupa zajedno sa tenkovima. Radi toga ona treba da ima najmanje onu brzinu koju imaju tenkovi; zatim, dovoljnu zaštitu oklopa, veliku vatrenu moć i sposobnost vođenja bliske borbe na oklopnim transporterima i čisto »pešadiske« borbe — u pešadiskim borbenim porecima. Glavno sredstvo prebacivanja moto-pešadije i njene podrške u borbi je oklopni transporter na gusenicama, koji ima istu sposobnost kretanja po terenu kao i tenkovi.

Zapadnonemačka moto-pešadija ima u naoružanju američki oklopni transporter

M 39 koji, po oceni vojnih stručnjaka FRN, ne raspolaže nekim visokim taktičko-tehničkim osobinama. Vojni stručnjaci *Bundeswehr*-a smatraju da druga savremena oklopna sredstva više odgovaraju potrebama moto-pešadije kao, naprimer, francuski oklopni transporter *Hispano-Suiza*. Ministarstvo odbrane FRN naručilo je 3.800 ovih transportera.

Kao što je već rečeno, moto-pešadija vodi borbu na oklopnim transporterima i u pešadiskom stroju. Smatra se da se borbeni uspeh postiže stalnim manevrovanjem u granicama zone nastupanja divizije i velikom vatrenom moći koja omogućuje slamanje neprijateljskog otpora i njegovo neutralisanje u poljskim utvrđenjima. Bataljoni se približuju neprijatelju uz podršku sopstvenih vatreneh sredstava i bataljona samohodnih oruđa. Kada se napad vrši na jako utvrđenog neprijatelja (naročito ako ima jaku protivtenkovsku odbranu), moto-pešadija može biti prinuđena da deluje i u pešadiskom stroju. U tom joj slučaju tenkovi, artiljerija, samohodna oruđa, pa čak i oklopni transporter, obezbeđuju vatrenu podršku.

Tenkovski i moto-pešadiski bataljoni tenkovske divizije takođe imaju određeni sistem numerisanja. Prvi tenkovski i moto-pešadiski bataljoni nose broj divizije, a sledeća dva se označuju rednim brojevima, počinjujući od 1 sa dodatkom broja divizije. Naprimer, u 3 tenkovskoj diviziji i tenkovski i moto-pešadiski bataljoni imaju brojeve 3, 13, 23. Na šemama, kartama i borbenim dokumentima 2 tenkovski bataljon 5 tenkovske divizije označen je sa Pr. Btl15, a 1-vi moto-pešadiski bataljon 5 tenkovske divizije sa Pr. Gren. Btl15 itd.

Izviđački bataljon, artiljerijski puk i bataljoni samohodnih oruđa tenkovske divizije imaju organizaciju i naoružanje analogno odgovarajućim taktičkim jedinicama pešadijske divizije. Protivavionski artiljerijski divizion se unekoliko razlikuje od divizona pešadijske divizije. U njemu je takođe pet baterija, ali su sve istog tipa — po dvanaest dvocevnih 40 mm ili četvorocevnh 20 mm protivavionskih samohotki (u divizionu svega 60). Nazivi jedinica su uzeti kao i kod pešadijske divizije.

Tenkovske divizije su kod zapadnone-mačkih kopnenih snaga — glavno udarno sredstvo i, kao što iznosi vojna štampa FRN, imaju sve uslove da napad učine jednim od najvažnijih vidova savremenih borbenih dejstava. Osnovu borbenog poretka tenkovske divizije čine bataljoni.

Front napada bataljona u normalnim uslovima iznosi 1.000—2.000 m. Borbena grupa sastava: dva tenkovska i jednog moto-pešadiskog bataljona napada front u granicama 2.000—4.000 m. Divizija, ukoliko njen front napada obrazuju tenkovski bataljoni, deluje u zoni 4—8 km. U operativnoj dubini njen front se povećava na 10—15 km. U odbrani tenkovska divizija je drugi ešelon borbenog poretka korpusa.

Tenkovska divizija ima sledeća formacijska vatreha sredstva: tenkova — 220, samohodnih oruđa — 75, poljskih oruđa (105—155 mm) — 54, minobacača — 42, protivavionskih oruđa — 60. Svojim formacijskim sredstvima ona može da stvori sledeću prosečnu gustinu tenkova, samohodnih i artiljerijskih oruđa na 1 km fronta: pri napadu na frontu od 4 km tenkova — 55, samohodnih oruđa 19, poljskih oruđa 13—14, minobacača 10—11, protivavionskih oruđa 15; na frontu od 8 km — tenkova 25, samohodnih oruđa 9—10, poljskih oruđa 7, minobacača 5, protivavionskih oruđa 7—8. U napadu i odbrani divizija se ojačava artiljerijskim pukom RVK (54 oruđa). Predviđa se podrška tenkovske, kao i pešadijske divizije divizionom atomskih topova 280 mm. Smatra se da tenkovska divizija može postojećom organizacijom rešavati sve zadatke u savremenom napadu i odbrani.

Svi zapadnonemački vojni stručnjaci izražavaju jedinstveno gledište da će tenkovske jedinice u budućem ratu igrati, ako ne rešavajuću, onda vodeću ulogu, i smatraju da će u FRN, pri »odbrani Zapada«, tu ulogu odigrati baš tenkovske divizije. Ovaj zaključak je donesen na osnovu izvedenih proba u *Bundeswehr*-u sa protivtenkovskim reaktivnim raketama (američkim, francuskim, švajcarskim i dr.) koje su pokazale da oklopne jedinice, bez obzira na efektno dejstvo protivtenkovskih sredstava odbrane, ostaju i dalje »vrlo pokretljivie i sposobne za udar na bojištu«.

Ujedno se smatra da je potrebno stvoriti potpuno nov tip tenka koji bi odgovarao savremenim uslovima, jer se danas čak i najteži tenk može uništiti. Potrebno je konstruisati lakši tenk, pokretan, brz i sposoban za kretanje po svakom zemljištu, sa manjom siluetom i moćnijim naoružanjem. Maksimalna težina treba da bude od 25—30 tona.

Sada ceo niz konstruktorskih biroa i preduzeća radi na tome da stvori taj novi tip srednjeg tenka. Stručnjaci još nisu re-

šili pitanje hoće li tenk biti naoružan običnim topom ili reaktivnim naoružanjem. Motor tenka mora biti i na benzin i dizel. Prema oceni stručnjaka *Bundeswehr*-a, kvalitet zapadnonemačkih tenkovskih divizija umnogome trpi zbog toga što su one naoružane američkim tenkovima *M 47* koji su »sasvim pogodni za obuku ali nikako ne odgovaraju savremenim borbenim potrebama«.

Pukovnik **N. Kuzmičov**:

NAPAD PEŠADISKE BORBENE GRUPE¹⁾

(Prema materijalima iz zapadnonemačke vojne štampe)

Kao što je poznato, pešadiska borbena grupa je nova organizacijska i borbena jedinica koja dolazi kao rezultat reorganizacije izvršene u američkoj, britanskoj i zapadnonemačkoj vojsci. Međutim, kod njih se još nije potpuno iskristalisalo jedinstveno gledište u pogledu naziva, organizacije, sastava i taktičke upotrebe borbenih grupa pešadiskih divizija. Ali, već sada vojni teoretičari SAD, V. Britanije i Zapadne Nemačke smatraju da borbena grupa predstavlja najcelishodniji oblik borbene formacije u uslovima primene taktičkog atomskog oružja.

U zapadnonemačkoj vojnoj štampi²⁾ objavljeni su sledeći podaci o organizaciji pešadiske grupe i o gledištima koja postoje u Saveznoj Republici Nemačkoj u pogledu njene upotrebe.

U pešadiskoj diviziji se za vreme boja (odnosno u toku vežbe za vreme mira) stvaraju 2—3 borbene grupe. Borbena grupa nema utvrđen formacijski sastav; on se određuje posebno za svaki konkretan slučaj. Mogu postojati i tipizirane borbene grupe potpuno određenog sastava, mada u okviru jedne pešadiske divizije svaka grupa ima svoju posebnu formaciju. Prema formaciji, u diviziji su predviđene tri borbene grupe, radi čega u borbenom

Zapadnonemačke divizije nove organizacije postoje od kraja 1956 godine. Iskustva stečena u obuci 1957 godine nisu unela nikakve korekcije u pogledu strukture kopnenih jedinica. U zapadnonemačkoj vojnoj štampi se podvlači da je najnovije iskustvo potvrdilo opravdanost postojanja ovakvih divizija. U isto vreme se u FRN nastavlja sa radom u cilju pronalazjenja savršenijih oblika organizacije pojedinih formacija.

sastavu divizije postoje tri komande i štabovi borbenih grupa A, B i C. Pri štabu pešadiske borbene grupe nalazi se štabna četa. Za komandu, štab i štabnu četvu postoji određen formacijski sastav ljudstva, naoružanja i transportnih sredstava.

Jedna varijanta formacije borbenih grupa u pešadiskoj diviziji, koja se često preporučuje u vojnoj štampi,³⁾ je sledeća: prva pešadiska borbena grupa (borbena grupa »A«) — tri pešadiska bataljona, tenkovski bataljon (bez jedne čete), baterija samohodnih oruđa, protivavionska baterija, pionirska četa i dva divizion poljske artiljerije; druga pešadiska borbena grupa (borbena grupa »B«) — dva do tri pešadiska bataljona, tenkovska četa, baterija samohodnih oruđa, pionirska četa, divizion poljske artiljerije; treća pešadiska borbena grupa (borbena grupa »C«) — jedan do dva pešadiska bataljona, divizion samohodnih oruđa (bez dve baterije). Borbene grupe takvog sastava mogu se upotrebiti po sledećem: grupa »A« i »B« u prvom ešelonu borbenog poretka divizije, a grupa »C« — u rezervi ili drugom ešelonu.

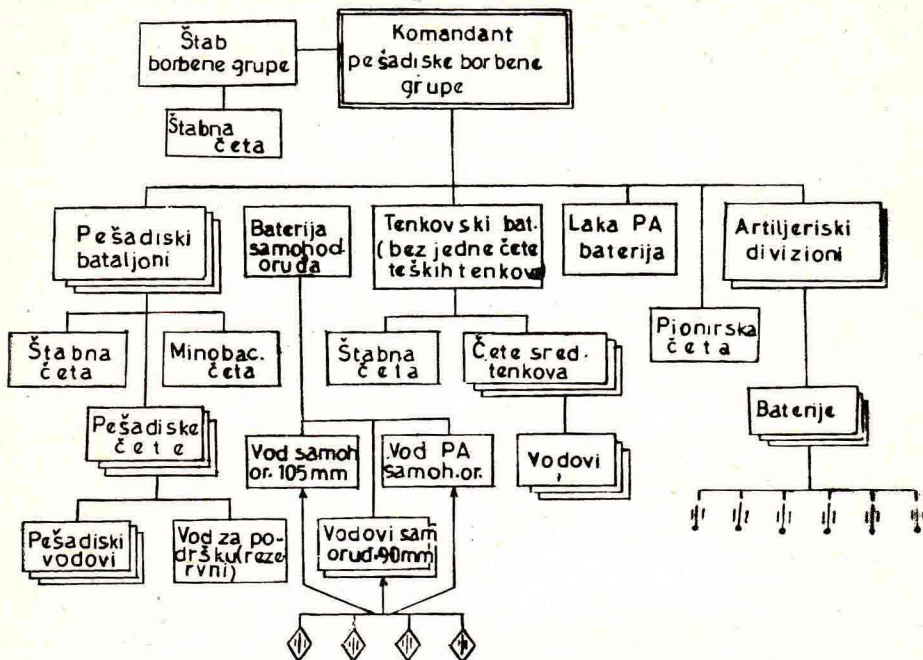
Načelna organizacija borbene grupe (uzeta je grupa »A« prilikom dejstva na pravcu glavnog udara) pokazana je na šemi 1. Grupa takvog sastava ima sledeća vatrena sredstva: oko 220 mitraljeza (samo kod pešadiskih delova), 325 pušćanih bacača mina (tromblona), 160 protivtenkovskih bacača »Bazuka«, 60 tenkova, 17 samohodnih oruđa, 36 pukovskih haubica i 75 protivavionskih topova 20 mm.

¹⁾ Полковник Н. Кузмиčov, Наступление пехотной боевой группы (По материалам западногерманской военной печати), *Военный вестник*, СССР, бр. 9/1958.

²⁾ Knjiga *Handbuch der Taktik*, 1957, 494 strane; priručnik *Taktische Aufgaben*, 1957, 144 strane; časopis *Truppenpraxis*, br. 1—12 za 1957 i br. 1—4 za 1958 godinu.

³⁾ *Handbuch der Taktik*, 1957 g., strana 290—305; *Taktische Aufgaben*, 1947 g., strana 37—52.

Šema 1. — Organizacija pešadijske borbene grupe (varijanta)

Prema zapadnonemačkim shvatanjima, napad se smatra osnovnim vidom borbenih dejstava trupa i izvodi se radi ostvarenja odlučujućih ciljeva. U knjizi »Taktički priručnik«⁴⁾ istaknuto je da se »glavni cilj svake napadne operacije (boja) ne sastoji u tome da se povrati ili očuva zemljište, već da se uništi neprijatelj«. U bilo kome vidu savremenog boja u uslovima primene taktičkog atomskog oružja, a posebno u napadu, treba težiti da se ostvari bezbednost trupa putem njihovog rastresitog raspoređivanja i zaklanjanja, s tim da se neprijatelj borbenom primora da stvara koncentracije žive sile i borbenih sredstava, koje bi zatim bile uništene atomskim oružjem.

Određujući stepen rastresitog rasporeda trupa, starešine treba da vode računa, s jedne strane, o potrebi koncentracije snaga na izvesnim pravcima, a sa druge, o opasnosti njihovog uništenja atomskim oružjem još pre stupanja u borbu. U štampi se podvlači da se na maršu i pri

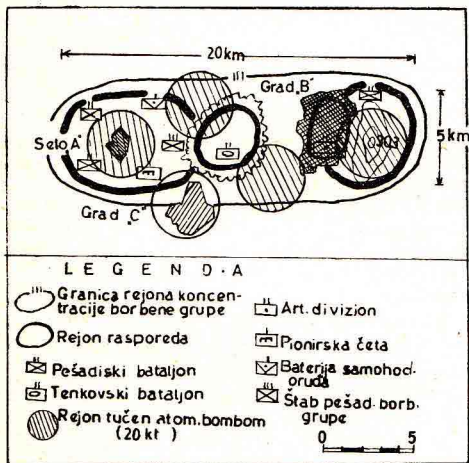
kretanju na bojištu u raščlanjenom borbenom poretku trupe mogu u tolikoj meri rastresito rasporediti da neće predstavljati rentabilan cilj za neutralisanje atomskim oružjem. Međutim, u zbornim ili očekujućim rejonima združenih jedinica, a naročito pri posedanju polaznog položaja za napad, opasnost izlaganja trupa iznenadnom atomskom napadu se povećava. Zato se preporučuje da se koncentracija trupa vrši na 3—4 puta većem prostoru nego u normalnim uslovima.

Skreće se pažnja na izbor samog oblika rasporeda trupa u zbornim i očekujućim rejonima i na polaznom položaju za napad. Atomsko oružje dejstvuje u svim pravcima podjednako, pa stoga njegovo dejstvo ima najveći efekat protiv ciljeva koji imaju oblik kruga ili onih koji su ravnomerno raspoređeni na velikom prostoru. U vezi s tim se smatra celishodnim da raspored trupa u rejonu koncentracije i borbenom poretku za napad bude neznatne dubine u slučaju kada je širina fronta velika i obrnuto — velike dubine ako je širina fronta neznatna.

⁴⁾ *Handbuch der Taktik*, 1957 g., str. 291.

Što se tiče pešadijske borbene grupe, ovo načelo raspoređivanja trupa nalaze takav raspored da dejstvo jednog atomskog zrna ili bombe jačine 20 kilotona nanese teške gubitke samo delu jednog bataljona. Smatra se da na zemljištu koje pruža povoljne uslove za zaklanjanje, normalno treba dodeliti: pešadiskom (motorizovanom, tenkovskom) bataljonu rejon od 25 km², pešadiskoj borbenoj grupi — od 100 km², a diviziji — od oko 300 km². Ako je raspoloživa teritorija manja od navedenih normi, onda se gušća koncentracija dopušta tamo gde su uslovi za zaklanjanje i maskiranje najpovoljniji. Pri tome te najpovoljnije uslove treba da koriste one jedinice čija se protivatomska zaštita najteže ostvaruje (tenkovi, oklopni transporteri, samohodna i druga motorizovana oruđa). Pešadijske jedinice se mogu brzo ukopati gotovo na svakom zemljištu i samim tim obezbediti sebi izvesnu protivatomsku zaštitu.

Sema 2. — Raspored pešadijske borbene grupe divizije na očekujućem rejonu, pre posedanja polaznog položaja za napad (varijanta)

Primer rasporeda pešadijske borbene grupe u očekujućem rejonu, pre posedanja polaznog položaja na napad,⁵⁾ pokazan je na šemi 2. Pešadiska borbeno grupa pokazana na šemi ima sledeći sastav: tri pešadiska i jedan tenkovski bataljon, artiljerijski divizion, četvu samohodnih oruđa, pionirsku četvu. Grupa zauzima rejon

čija površina iznosi 100 km²; sve su njene jedinice ukopane ili se nalaze u zaklonima. Na rejon rasporeda grupe bačeno je 6 atomskih bombi od po 20 kilotona i procenjeno je da ukupni gubici iznose samo 10% od celokupnog brojnog stanja grupe.

Pri razmeštaju trupa po naseljenim mestima i šumama mora se voditi računa o tome da nastala rušenja mogu prouzrokovati naknadne gubitke. Raspored trupa na ivici naseljenih mesta i šuma ima izvesne prednosti, ali i u ovom slučaju treba izvršiti inženjerske radove (uređenje podruma, izradu skloništa sa pokrievkom od oblica i dr.). Na pokrivenom zemljištu prednost imaju rejon sa neravninama i jarugama, gde ima mnogo mrtvih uglova i gde je olakšano ukopavanje. Ako na zemljištu nema neravnina, onda trupe obavezno moraju zauzeti odgovarajući rastresit raspored.

Napad pešadijske borbene grupe može da otpočne ili sa linije neposrednog dodira sa neprijateljem, ako je grupa već vodila borbu, tj. nalazila se, recimo, u odbrani, ili razvijanju za napad prethodi podilaženje bojištu (marš), koncentracija i dolazak u rejon polaznog položaja za napad (ređe — nekoliko dana ranije, a češće — noću uoči napada).

Marševski poredak pešadijske borbene grupe pri podilaženju bojištu može biti smaknuti, razmaknuti — sa uvećanim otstojanjima samo između vozila, i najzad, raščlanjeni — sa propisnim otstojanjima između vozila kao i između delova marševske kolone. Dubina kolone borbene grupe, sastava kao što je to dato na šemi 2, pri kretanju po jednom putu iznosiće: kod smaknutog marševskog poretka 30 km, kod razmaknutog — 60 km, i kod raščlanjenog — 150 km.⁶⁾ U slučaju da na kolonu bude bačena atomska bomba jačine 20 kilotona, gubici će iznositi: kod prvog slučaja 300, kod drugog — 150, a kod trećeg — 60 ljudi. Pri kretanju po dva ili tri puta, norme dužine kolone i gubitaka se smanjuju dvaput, odnosno triput.

Jedinice koje maršuju ili podilaze u evolucionim (predborbenim) poredcima, zbog znatne dubine i male širine rasporeda, predstavljaju malo podesne ciljeve za atomske napade. Međutim, one su i pored toga uvek izložene takvoj opasnosti. Zato se, u cilju što bržeg dolaska u određene rejone koncentracije (ili polazne rejone), preporučuje da se u određenoj zoni

⁵⁾ Handbuch der Taktik, 1957 g., str. 299.

⁶⁾ Handbuch der Taktik, 1957 g., str. 297.

kretanja (podilaženja), po mogućstvu, iskoriste svi putevi kao i zemljište podesno za kretanje pojedinih vrsta transporta (tenkova, samohodnih oruda, oklopnih transportera, terenskih kola itd.). Zatim se preporučuje da u slučaju verovatnog neprijateljskog atomskog napada otstojanja između pojedinih kolona pešadijske borbene grupe iznose do 5 km, kako ne bi eksplozijom jedne atomske bombe jednovremeno bile tučene dve kolone. Pri kretanju u evolucionim (predborbenim) porecima prilikom podilaženja van sfere neprijateljskog osmatranja, može se, kao i na maršu, koristiti autotransport. Ako to dozvoljava situacija, kretanje treba vršiti u posebnim grupama, i to brzim tempom od zaklona do zaklona.

Prema zapadnonemačkim shvatanjima, napad sa primenom atomskog oružja ima tu prednost »što se za kratko vreme, višestruputa povećano, vatreno dejstvo sasuđuje protiv najvažnijih ciljeva«. Od staršina svih stepena se zahteva da pripremu za napad vrše tako da se do njegovog početka izbegnu atomski napadi neprijatelja na trupe na maršu, u rejonima koncentracije, pri podilaženju i na polaznom položaju za napad.

Primena atomskog oružja nije promenila osnovne oblike manevra u napadu. »Proboj, obuhvat, okruženje, a zatim uništenje neprijatelja, — kaže se u priručniku zapadnonemačke vojske, — ostaju i nadalje osnovni oblici manevra u napadu, ali su se promenili metodi izvođenja manevra.«⁷⁾

Svaki napad sa primenom atomskog oružja mora biti planiran od početka do kraja (od marša pa do uništenja neprijatelja). U isto vreme plan borbenih dejstava ne treba da predstavlja nešto kruto, ukočeno, gde je sve predviđeno za mnogo časova i dana unapred; on mora održavati komandantovu zamisao zasnovanu na proceni ranije poznatih podataka koji se, međutim, menjaju u toku boja. Baš nepredviđeno, u većini slučajeva, dejstvo atomskog oružja, često i neočekivano stvara nove situacije.

Borbena pravila zapadnonemačke vojske, na koja se poziva vojna štampa, zahtevaju da napadačeve trupe još u vreme podilaženja neprijatelju znaju da li će se napad vršiti iz pokreta ili sa polaznog položaja (po planskoj pripremi).

Ako se raspolaže sa dovoljno vremena, trupe, brzim pokretima od zaklona do za-

klona, koristeći u prvom redu mrak i slabu vidljivost, dolaze u rejon borbenih dejstava i hvataju neposredan dodir sa neprijateljem.

Prema zapadnonemačkim shvatanjima, trupe mogu obrazovati borbeni poredak za napad po ovim dvema varijantama:

1) Trupe u nastupanju (borbene grupe) obrazuju uske i vrlo duboke borbene poretke — »napadne klinove« (3 km po frontu i do 10 km po dubini) sa međuprostorima (između klinova) jednakim »prečniku dejstva eksplozije jedne atomske bombe«; takav se borbeni poredak obrazuje putem ešeloniranja trupa (borbenih trupa); napad po ovoj varijanti naziva se »napad po ešelonima«.

2) Trupe u nastupanju (borbene grupe) zauzimaju široke (do 5 km), a plitke (do 1,5 km) borbene poretke u kojima borbeni grupa prvog ešelona obrazuje poseban ešelon, a ostale trupe (borbene grupe koje sačinjavaju drugi ešelon ili rezervu divizije, a može biti, i borbene grupe divizije drugog ešelona korpusa) nalaze se na otstojanju od najmanje 5 km od prednjih delova; napad po ovoj varijanti naziva se »napad u jednoj liniji«.

Izbor ove ili one varijante borbenog poretka ne treba vršiti šablonski. U toku napada često će se primenjivati obe varijante, mada odvojeno po mestu i vremenu. Niukom slučaju ih ne treba primenjivati zajedno na istom mestu, naime na napadnom frontu borbene grupe, a ponekad i divizije.

U taktici zapadnonemačke vojske ističe se da združena jedinica (divizija) ili borbeni grupa, koja napada u dubokom borbenom poretku (»napad po ešelonima«), nema dovoljno širok front napada, a kod borbenog poretka u jednom ešelonu (»napad u jednoj liniji«) nedostaje joj dubina. »U oba slučaja prividno slabljenje napadne snage, — naglašava se u priručniku⁸⁾, — biće više nego nadoknađeno korišćenjem sopstvenog atomskog oružja. Kakvom će se borbenom poretku dati prioritet, zavisi od situacije i karaktera prethodnog boja. Donošenje odluke po ovom pitanju ima vrlo veliki značaj«.

Smatra se da atomsko oružje skraćuje vreme pripremanja napada na neprijatelja koji se pravovremeno pripremio za odbranu i čini izliskom dugotrajnu artiljerijsku i avijacijsku pripremu. Da bi se obezbedila sigurnost trupa od dejstva sop-

⁷⁾ *Handbuch der Taktik*, 1957 g., str. 298.

⁸⁾ *Handbuch der Taktik*, 1957 g., str. 301.

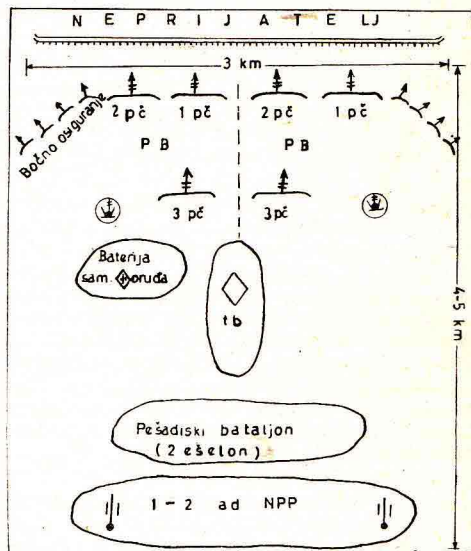

stvenog atomskog oružja, smatra se celishodnim da prolaze u prednjim položajima neprijateljske odbrane treba da otvara poljska artiljerija, koja mora neutralisati najvažnije, »ključne« otporne tačke. Uništavanje neprijateljske artiljerije, opštih i tenkovskih rezervi (taktičkih) spada poglavito u zadatak taktičkog atomskog oružja. Za razliku od normalnih uslova, mesta glavnog udara i proboja često se biraju na takvim otcsecima odbrane koji su najgušće posednuti i predstavljaju izuzetno važne rejone u sistemu neprijateljske odbrane. Na taj se način skupo atomsko oružje najefikasnije iskorišćuje, a s druge strane, »ključni položaji« neprijateljske odbrane zauzimaju još u toku prve faze napada.

Napad iz pokreta smatra se osnovnim vidom napadnih dejstava. Trupe koje nastupaju bržim tempom lakše izbegavaju dejstvo neprijateljskog atomskog oružja i, načelno, bolje koriste rezultate sopstvenih atomskih udara, naročito pri iznenadnom početku napada i odlučnom komandovanju. Međutim, mora se priznati da tu ima izvesnog rizika i stoga se i zahtevaju izvesni preduslovi za to. Naprimera, često se, zbog nedostatka vremena, ne može izvidati neprijatelj i zemljište onako kako je to potrebno. A ako je neprijatelj još na neki način zaustavio napad, napadačeve trupe će predstavljati idealan cilj za njegove atomske udare. Naročito treba biti oprezan u slučaju kada se ispred i u dubini odbrane nalaze duboka minska polja. Kroz njih treba blagovremeno napraviti prolaze koristeći za to pešadijske delove borbene grupe. Tenkove (tenkovski bataljon) koji se nalazi u sastavu borbene grupe treba u ovom slučaju u poslednjem momentu dovesti iz rejona polaznih položaja, udaljenih 5—10 km od linije fronta, na prednji kraj.

Napad iz pokreta može se vršiti u borbenom poretku »po ešelonima« ili »u jednoj liniji«. Mogućna je i sledeća kombinacija: podilaženje se vrši »po ešelonima«, a sam napad — »u jednoj liniji«, i to najvećom brzinom. Smatra se da donošenje odgovarajuće odluke zavisi u prvom redu od karaktera zemljišta. Naprimera, ako će se napad iz pokreta vršiti na jako ispresecanom zemljištu, gde ima mnogo udolina, uvala, jaruga, koje su raspoređene duž pravca napada (upravno na liniju fronta), preporučuje se da se u okviru pešadijske borbene grupe postrojavaju uski i vrlo duboki borbeni poreci, tj. da se napada »po ešelonima«. Kod takvog se bor-

benog poretka između borbenih grupa u napadu redovno stvaraju međuprostori, dok u neprijateljskoj odbrani ostaju nenapadnuti oni otcseci fronta koji se neutrališu običnom artiljerijom. Široki a plitki borbeni poreci (»napad u jednoj liniji«) imaju prednost u slučaju ako napad treba otpočeti istovremeno svim snagama, a zemljište tome ide u prilog (ravničasto, bez prirodnih prepreka). Međutim, u ovom se slučaju od momenta kada je uhvaćen tesan dodir sa neprijateljem na širokom frontu, prekida dejstvo atomskim oružjem po njegovim prednjim delovima.

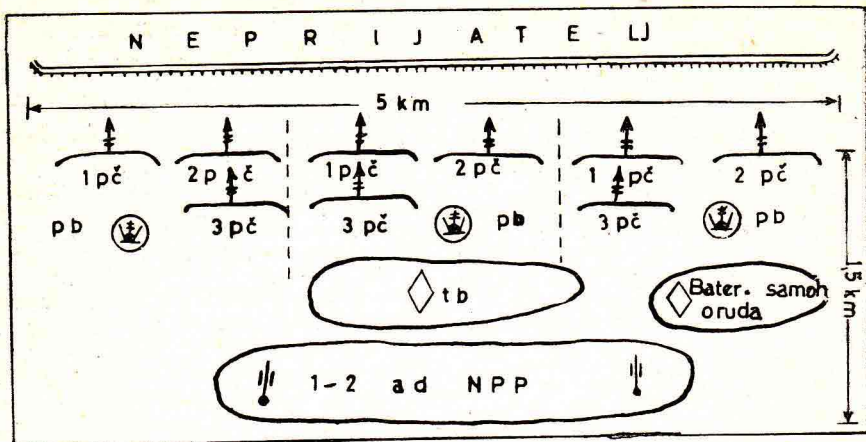

Šema 3. — Borbeni poredak pešadijske borbene grupe u dva ešelona pri napadu iz pokreta (na polaznom položaju za napad)

Borbeni poredak pešadijske borbene grupe »po ešelonima«, pri napadu iz pokreta, pokazan je na šemi 3. Načelno, grupa će se postrojivati u dva ešelona, stim što će u prvom ešelonu biti dva pešadijska bataljona i jedan tenkovski, a u drugom — jedan pešadijski bataljon. Pešadijski bataljoni prvog ešelona takođe se postrojavaju u dva ešelona. Najveća širina napadnog fronta grupe, koja u svome sastavu ima 2—3 pešadijska bataljona, iznosi 3 km, a dubina borbenog poretka 4—5 km, stim što se drugi ešelon nalazi na 3 km od prednjih delova sopstvenih trupa.

Pri napadu iz pokreta »u jednoj liniji« svi pešadijski bataljoni borbene grupe napadaju u prvom ešelonu, obrazujući svoje borbene poretke u dva ešelona (šema 4).

Šema 4. — Borbeni poredak pešadijske borbene grupe u jednom ešelonu pri napadu iz pokreta (na polazni položaj za napad)

Napad posle planske pripreme, sa poseđanjem polaznog položaja, prema zapadno-nemačkim shvatanjima, nije izgubio svoj značaj ni u uslovima primene atomskog oružja. Smatra se da je on naročito podesan kada se neprijatelj duže nalazi na dobro uređenim položajima i ima nameru da se otsudno brani. Jedinice određene za napad izlaze na polazne položaje po ešelonima, po mraku, i to samo u onom broju za koji već postoje zakloni pripremljeni od strane sopstvenih trupa koje su se borile ispred njih.

Prvi se ešelon raspoređuje u neposrednoj blizini neprijatelja i nalazi se ustvari van sfere dejstva njegovog atomskog oružja, na brižljivo uređenim i dobro zaklonjenim položajima kako bi se sopstveni atomski udari po neprijatelju mogli u početku napada maksimalno približiti liniji fronta. Prvi će se ešelon često sastojati samo od osiguravajućih delova, istaknutih osmatrača, izviđačkih patrola i grupa. U nekim slučajevima oni se mogu iznenada povući pre početka napada kako bi se stvorila mogućnost nanošenja atomskih udara po prednjem kraju i prvom položaju (po »borbenoj zoni«) neprijateljske odbrane, ne izlažući opasnosti sopstvene trupe.

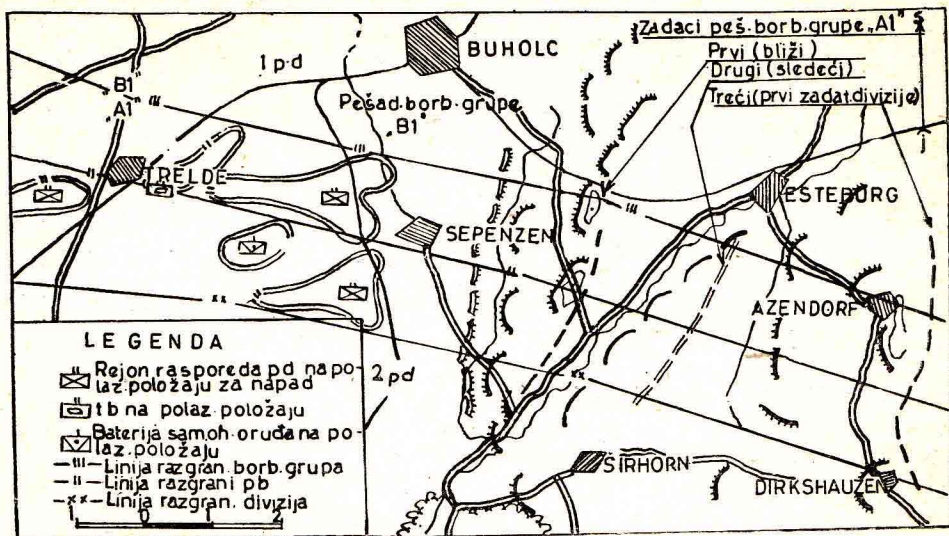
Drugi ešelon ostaje sve do početka napada na udaljenosti najmanje 5 km od neprijatelja; on pretstavlja pešadijsku rezervu (borbene grupe, divizije, korpusa), ili se sastoji samo od tenkovskih jedinica. Ako se prvi ešelon sastoji samo od osiguravajućih delova, napad će biti zadatak onog ešelona koji u datom slučaju pret-

stavlja glavnu napadačevu snagu. Trupe drugog ešelona prelaze otstojanje do prednjeg kraja neprijateljske odbrane neposredno posle izvršenja sopstvenih atomskih udara.

Naročita se pažnja posvećuje izviđanju neprijatelja i zemljišta. Izviđačkim se organima daje dopunski zadatak — da vode računa o tome da branilac ne povuče svoje snage nekoliko kilometara unazad od prednjeg kraja odbrane kako bi zatim izvršio atomski napad na prednje napadačeve delove.

Napad pešadijske borbene grupe sa polaznog položaja može se proučiti na sledećem primeru iz praktične obuke trupa. Neprijatelj je zaustavio napadača na liniji pokazanoj na šemi 5, gde je stvorio dobro organizovanu odbranu. Prva pešadijska divizija, koja se nalazila u sastavu korpusa u armiskoj rezervi, dobila je zadatak da se u noći 6/7 aprila prikupi u rejonu koncentracije, 20—25 km zapadno od prednjeg kraja odbrane, a da u toku noći 7/8 aprila posedne polazni položaj i pripremi se za napad. Ispred te divizije se brane jedinice 8 pešadijske divizije. Divizija napada na frontu širine oko 7 km, borbenim poretkom u dva ešelona; u prvom ešelonu su grupe »A« i »B«, a u drugom grupa »C«. Prvi (bliži) zadatak divizije — ovladati »borbenom zonom pešadije« u neprijateljskoj odbrani (dubina 7—8 km); drugi (sledeći) zadatak — zauzeti čitavu taktičku zonu odbrane (dubina preko 20 km). Diviziju podržava artiljerijski puk 8 pešadijske divizije (bez jednog divizionara) i artiljerijski puk PBK.

Šema 5. — Borbeni zadaci i borbeni poredak pešadske borbene grupe pri napadu sa polaznog položaja (primer iz školskog zadatka)

Divizija ima ukupno 8 divizionu artiljerije. Diviziju podržava takođe i jedna avijacijska divizija.

Prema tome, divizija se nije nalazila u neposrednom dodiru sa neprijateljem do momenta njenog prelaza u napad, već je bila na polaznom položaju udaljenom oko 2 km od neprijatelja. Ispred nje su se i dalje nalazili delovi druge jedinice (8 pešadske divizije) koja je takođe bila prešla u odbranu. Napad je počeo neposredno sa polaznog položaja i kretao se kroz borbeni poredak jedinica koje su bile u odbrani i sve do prelaza divizije u napad štatile njeno prikupljanje i razvijanje za napad.

Borbena grupa »A1« dejuvuje na pravcu glavnog udara divizije (na njenom desnom krilu). U sastav te grupe ulaze tri pešadska bataljona (1-vi, 11-ti i 21-vi), tenkovski bataljon (bez jedne čete), baterija samohodnih oruđa, protivavionska baterija, pionirska četa i dva divizionu poljske artiljerije. Borbena grupa se nalazi na polaznom položaju udaljenom 2 km od neprijatelja; njen borbeni poredak je u dva ešelona i to: dva pešadska bataljona (1 i 21) u prvom i jedan (11) u drugom ešelonu. Dubina borbenog poretka grupe iznosi 5—6 km, a širina napadnog fronta oko 3 km. Grupa vrši glavni udar svojim levim krilom. Pešadski bataljoni prvog ešelona imaju gotovo isti napadni front — po 1,5 km, i obrazuju borbeni poredak u

dva ešelona (po dve pešadske čete u prvom i po jedna u drugom ešelonu).

Grupa ima zadatak da probije neprijateljsku odbranu, ovlada čitavom »borbenom zonom pešadije« i izbije na liniju istočno od k 69 i 57. Opšti zadatak borbene grupe deli se po vremenu i objektima na tri uzastopna zadatka. Prvi (bliži) zadatak je zauzimanje prednjih otpornih tačaka neprijatelja (dubina do 1 km); drugi (sledeći) — zauzimanje drugog položaja (dubina do 3 km), a treći (koji se poklapa sa prvim, odnosno bližim, zadatakom divizije) zauzimanje čitave »borbene zone pešadije« neprijatelja (dubina 7—8 km). Pešadski bataljon koji se nalazi u drugom ešelonu (11-ti) nije dobio konkretan zadatak, niti mu je određena linija uvođenja u boj. On se sa baterijom samohodnih oruđa kretao na 2,5—3 km za prvim ešelonom, a odluka o njegovoj upotrebi je donesena u toku samog napada. Kada je otpočeo napad, ovaj se bataljon kretao u skokovima od zaklona do zaklona na frontu napada levokrnljog bataljona. U štampi se podvlači da se drugi ešelon najčešće uvodi u boj kada borbena grupa izvršava treći zadatak.

Tenkovski bataljon nije učestvovao u jurišu i proboju prednjeg kraja u sastavu prvog ešelona borbene grupe. Njegov se polazni položaj nalazio na 4 km od prednjeg kraja, a nije uzeo učešća u jurišu da ne bi šumom motora privukao pažnju

neprijatelja i na taj način onemogućio postizanje iznenađenja.

Komandant pešađiske borbene grupe »A1« je odlučio: da izvrši juriš na neprijatelja sa ostojanja 200—500 m (sa linije prednjih delova 8 pešađiske divizije), stim da u prvom ešelonu ima samo dva bataljona pešađije; da pod zaštitom mraka iznenadno izvrši proboj prednjeg kraja, a zatim da produži napad uz vatrenu podršku tenkova, koji će pristići u svitanje i razviti se u borbeni poredak tek pred visovima obeleženim k 54 i 61. Zemljište je dozvoljavalo da tenkovi u početku napada izbiju na istočnu ivicu šume kod Sepenzena, stim da u svitanje vatrom potpomognu pešađiju i pridruže joj se.

Dve čete tenkovskog bataljona dejstvovale su na frontu napada 21 bataljona

koji se nalazio na levom krilu, a jedna četa — na frontu 1 bataljona. Počev od linije k 54 — k 61 tenkovi su se stalno kretali u borbenom poretku pešađije i podržavali je pri osvajanju otpornih tačaka i čvorova odbrane.

Od prednjih pešađiskih i tenkovskih jedinica se traži da se u toku napada neprekidno kreću samo napred, ne obraćajući pažnju na odporne tačke koje još nisu neutralisane, jer njihovo uništavanje i osvajanje spada u zadatak drugog ešelona.

Upotrebi borbene grupe komandovanje Bundesvera pridaje posebno veliki značaj. U 1957-oj i ovoj godini kod svih sedam zapadnonemačkih divizija je bilo izvedeno više vežbi sa borbenim grupama, koje su dejstvovale ili samostalno, ili u sastavu divizije.

REZULTATI OPITA O IZVOĐENJU ODBRANE U PLANINI PRI UPOTREBI ATOMSKOG ORUŽJA¹⁾

Da bi se vrednost novih pravila o odbrani u savremenim uslovima proverila u praksi, u nekim nastavnim centrima i jedinicama italijanske vojske izvršeno je u toku 1957 godine niz opita na kojima su ispitivani koncepcije, priprema i izvođenje odbrane, kao i upotreba raznih rodova vojske. Polazeći od toga da će oba protivnika u bliskoj budućnosti raspolagati atomskim oružjem u ograničenim količinama, stalo se na stanovište da je najpogodnije organizovati takvu odbranu koja će odgovarati i uslovima atomskog rata i operacijama izvođenim samo konvencionalnim oružjem. Po mišljenju italijanskih stručnjaka to je najsrećnije rešenje. Međutim, već i sama upotreba atomskog oružja donosi jednu karakteristiku koja je svojstvena i dosadašnjim operacijama u planini, a sastoji se u razređenosti i rasparčanosti snaga. Dalje povećavanje količine atomskog oružja može samo dovesti do relativnog prilagođavanja tih osobina novim uslovima, pri čemu se mora voditi računa o tome da se ne naruši jedinstvo zajedničkih napora i da se ne dovede u pitanje izvršenje zadatka.

U početku članka ističe se da su u toku opita vidno naglašene dve bitne karaktere-

ristike odbrane na planinskom zemljištu: aktivnost i elastičnost. Aktivnost se, kao što je to već poznato, zasniva na vatri i pokretu. Pri tome u pogledu konvencionalne vatre nema nikakvih novina u odnosu na ono što je postavljeno u pravilima. S druge strane, opiti su ubedljivo dokazali da atomska vatra donosi daleko veću korist braniocu nego napadaču. Naime, taktički pravci u planini mogu se lako odrediti, te braniocu nije teško da utvrdi i verovatne atomske ciljeve, koji su zbog sporosti operacija na planinskom zemljištu daleko stabilniji nego u ravnici. Dokazano je i to da se branilac prilikom manevara velikim dolinama, u najvećoj meri, može služiti oklopnim i mehanizovanim jedinicama. Tri su osnovna razloga za to:

— tenk se već duže vremena ne smatra sredstvom za juriš. On je pokretan, snažan i zaštićen vatreni izvor. Sem u izuzetnim slučajevima, tenk ne dolazi do cilja, već se samo postavlja u položaj odakle ga može zasuti najefikasnijom vatrom. Time se smanjuje uticaj neprolaznog zemljišta. Sem toga, u sastavu oklopnih jedinica nalazi se i motorizovana pešađija koja, kad side sa vozila, nije više vezana i ograničena zemljištem, a može računati i na snažnu vatrenu podršku tenkova;

— građenje puteva i cesta u planini već je i sada znatno i pokazuje tendenciju sve većeg razvoja;

¹⁾ I risultati del ciclo sperimentale sulla battaglia difensiva in montagna con impiego di armi atomiche, *Rivista militare*, Italija, jun 1958.

— pokretljivost savremenih oklopnih sredstava ne samo da je vrlo velika, već se i dalje sve više povećava.

U celini uzevši, opiti izvršeni pod pretpostavkom upotrebe nuklearnog oružja pokazali su da je odbrana u planini obogaćena sa dva vrlo moćna elementa: atomskom vatrom i oklopnim jedinicama. Još jednom je potvrđena efikasnost konvencionalne vatre i manevra planinskih jedinica, kao i potreba za aktivnošću odbrane, zasnivajući je koliko god je moguće na atomskoj vatri, upotrebi oklopnih jedinica na prolaznim pravcima i planinskih jedinica po visovima.

Što se tiče elastičnosti odbrane u planini, ona prema rezultatima opita proističe iz upotrebe helikoptera i manevra posada otpornih tačaka. Zahvaljujući svojoj sposobnosti korišćenja najmanje osetljivih pravaca na širokim neposednutim prostorima, helikopter će u budućnosti imati sve veći uticaj na operacije. U nastojanjima napadača da prilikom izvođenja manevra i postizanja iznenađenja na slabo prohodnim zonama izbegne vrlo nepogodna i teško izvodljiva frontalna dejstva, helikopter će neosporno predstavljati itekako značajno sredstvo. Sem toga, helikopter može da posluži i za brzo pregrupisanje snaga, naročito pri zaštiti bokova, tog najosetljivijeg mesta kod odbrane u planini. U zaključku se ističe da helikopter povećava dinamičnost operacija, ubrzava manevar sopstvenih snaga, ali da na sadašnjem stepenu tehničkog razvika ne može još postati odlučujući činilac pri ovladavanju nekim odbranbenim položajem. U pogledu izvođenja manevra posadama otpornih tačaka pokazalo se da su prigovori o njihovom sporom odvijanju neopravdani, jer se napad u cilju proboja glavnog položaja uvek odvija sporijim tempom nego što može da se kreće branilac. Zbog toga se i sugerira gledišta da svaka posada otporne tačke predstavlja, i to više nego u ravnici, elemenat potencijalnog manevra.

Mišljenja se potpuno podudaraju u pogledu mogućnosti i potrebe maksimalnog iskorišćenja pojasa obezbeđenja prilikom usporavanja napadača pomoću prednjih odreda. Pošto će napadač zbog potrebne brzine dejstvovati uglavnom oklopnim, i motomehanizovanim jedinicama koje su vezane za puteve, i prednji odredi moraju biti motorizovani, ali i ojačani planinskim jedinicama kako bi se mogle parirati i eventualne akcije napadača van puteva — po teško prolaznom

zemljištu. Efikasno je i dejstvo vazdušnih desanata ili planinskih jedinica prebačenih helikopterima u cilju preventivnog posedanja prolaza kojim neprijatelj obavezno mora proći, ili u cilju odbrane prepreka u pojasu obezbeđenja.

Broj odbranbenih pojaseva i otstojanje između njih zavisi od karaktera zemljišta, raspoloživih snaga, postojećih fortifikacijskih objekata, dubine pojedinih pojaseva, kao i od potrebe da se odbrana u planini veže za odbranu u ravnici. Da bi se zadovoljili zahtevi odbrane, smatra se dovoljnim da postoje tri pojasa, od kojih je samo prvi potpuno posednut. Odstojanja između njih iznose 10 do 30 km, što je dovoljno da se napadač prisili da po ovladavanju jednim od njih mora ponovo organizovati napad na sledeći, odnosno da branilac ima dovoljno vremena da konsoliduje svoje redove. Karakteristično je da se u planini pokazuje tendencija izvođenja odbrane u pojasu podeljenom na više položaja između kojih su otstojanja znatno smanjena.

Obično postoje vodne i četne otporne tačke. Ulogu koju u ravnici imaju bataljonski čvorovi odbrane, u planini dobijaju četne otporne tačke. One imaju znatne prednosti: njihovom primenom povećava se prostor za aktivna dejstva: smanjuje se osetljivost; mogu odgovoriti svojoj nameni i kad su delimično razorene; olakšavaju manevar posada otpornih tačaka itd. Prema rezultatima opita manevar posada otpornih tačaka vrši se u cilju: a) posedanja unapred pripremljene otporne tačke; b) vršenja ili učestvovanja u protivnapadima (takođe i preventivnim) drugih jedinica svih stepena; c) ojačanja ili smene posade neke druge otporne tačke pogodene atomskom eksplozijom (ukoliko je to izvodljivo zbog naknadne radijacije). Da bi se taj manevar mogao izvoditi, potrebno je da neprijatelj ne vrši pritisak na samu otpornu tačku i da se čitava akcija sprovodi najvećom brzinom.

Ukoliko su otporne tačke organizovane na položaju teže pristupačnom za oklopna vozila, iskustvo pokazuje da glavninu posade u početku treba rasporediti izvan otporne tačke kako bi se zaštitila od eventualnog atomskog udara po položaju i da ona tek u slučaju napada treba da zaposedne svoj rejon. To je potpuno izvodljivo pošto napadač mora peške da pređe udaljenost od polaznog položaja, koja je veća zbog sopstvene zone sigurnosti, te se ne može brzo približavati položaju branioca. Svakako da u takvom postupku

branioca postoji i izvestan rizik i da to iziskuje povećanje napora u cilju inženjerskog obezbeđenja kako same otporne tačke tako i rejona početnog rasporeda glavnine posade. Isto se tako pokazalo korisnim da se glavčina u početku rasporedi na bokovima otporne tačke ili u njenom zadnjem delu.

U pogledu zatvaranja operativnih pravaca branilac se na svojim položajima može uspešno poslužiti atomskim zaprećavanjem. Ukoliko se obezbedi osmatranje prepreke i brzina u izazivanju eksplozije, to može da omogući ekonomiju snaga, mada se sve ovo mora primenjivati u skladu sa budućim operativnim planovima i ne na onim pravcima na kojima se predviđaju protivofanzivna dejstva.

Zapažanja o rezervama nižih taktičkih jedinica svode se na to da ih treba stvarati kod jedinica svih stepena kako bi se obezbedila najveća brzina intervencija. Pošto to u izvesnom smislu znači i cepanje snaga, to je za izbegavanje nepogodnih posledica data sugestija da rezerva bude pripremljena za dejstvo sa maksimalnom gipkošću. Pri tome se ne treba vezivati za krute norme o vremenu i prostoru njene upotrebe, odnosno da u njenim naporima mora sadejstvovati glavčina posade otpornih tačaka i čvorova odbrane. Smatra se kao normalno decentralisanje i stavljanje zadataka atomske intervencije, upotrebe oklopnih jedinica i angažovanja posada otpornih tačaka u cilju izvođenja jedinstvenog, manjevitog i odlučujućeg protivnapada u nadležnost starešina nižih jedinica. Rezerve nižih taktičkih jedinica mogu se upotrebiti: za uništenje infiltriranih delova, za izvođenje akcija za zadržavanje u očekivanju intervencije rezervi viših jedinica, za učešće u stabilnom zatvaranju breša, za zatvaranje, na najpogodniji način, taktičkih pravaca u zonama između prolaznih pravaca, za sudelovanje u preventivnim protivnapadima i za intervenciju protiv avio ili helikopterskog desanta. Ove rezerve se obično sastoje od planinskih jedinica.

Brigadne rezerve sačinjavaju, takođe, planinske jedinice, koje se redovno ojačavaju oklopnim ili protivtenkovskim jedinicama i pionirima za zaprećavanje. Pored već pomenutih delova borbenog poretka, dejstvima brigadnih rezervi mogu sadejstvovati korpusne rezerve, naročito oklopne. U ta se dejstva ubrajaju: protivnapad (uključujući i preventivan), akcije zadržavanja, prihvatanje jedinica koje se povlače i organizovanje odbrane

na uzastopnim položajima. Sem toga, korpusna rezerva može preduzeti protivnapad kad su brigadne rezerve angažovane zadržavanjem neprijatelja ili kad jedna ili više brigada nisu uspele da unište neprijatelja koji se probio u dubinu. Ona može sudelovati i u aktiviranju drugog odbranbenog pojasa ili u daljem pothranjivanju bitke, kao i intervenisati protiv helikopterskog ili avio-desanta iza prvog odbranbenog pojasa. Najčešće je obrazuju jedinstvene taktičke jedinice (oklopne, planinske, pešadijske, i eventualno pokretne grupe za zaprećavanje), mada je mogu sačinjavati i više taktičkih grupa.

Armiska rezerva se sastoji od taktičkih grupa spremnih da se aktiviraju samo u slučaju potrebe pothranjivanja bitke, posebno aktiviranja uzastopnih odbranbenih položaja.

Pri izvođenju odbrane zapažena je težnja da se napad razbije ispred predviđenih odbranbenih položaja ili na njima, a ukoliko to ne uspe koriste se položaji u dubini. Prednji odredi se izbacuju što je moguće dalje u susret napadaču kako bi ga, izvođenjem zadržavajuće odbrane pomoću konvencionalnih sredstava, stavili pred dilemu: ili da se koncentriše i izloži opasnosti od efikasnog atomskog udara ili da izgubi mnogo vremena u pokušajima da planinskim stazama obiđe braničeve delove. Sem toga, prednji odredi moraju široko primenjivati zasede, koje su na planinskom zemljištu naročito pogodno u međuprostorima između uzastopnih položaja.

Preventivni protivnapad je jedan od osnovnih postupaka kojim se manifestuje elastičnost odbrane. Stoga mora da ima i odlučujuće ciljeve: uništiti napadača ili ga, u najmanju ruku, na dovoljno širokom sektoru dezorganizovati. U oba slučaja snage koje vrše preventivan protivnapad dovršavaju uništenje neprijateljskih taktičkih grupa pogođenih atomskim udarom kako bi probojem na tom delu fronta mogle udariti u bokove i pozadinu ostalih taktičkih grupa napadačevog borbenog rasporeda. Pokazalo se kao veoma štetno da se takvi protivnapadi vrše sa ograničenim ciljem, pošto se u tom slučaju prerano istroše rezerve koje se mogu korisnije upotrebiti u toku neprijateljskog napada.

U celini, preventivan protivnapad pruža široke mogućnosti za upotrebu atomskih bombi znatne jačine, pošto se pogodnim izborom nulte tačke zona sigurnosti sopstvenih trupa može svesti na minimum.

Iskorišćavanje atomske eksplozije za brz prodor u dubinu poverava se oklopnim jedinicama. Planinske jedinice su suviše spore za taj zadatak, mada se vrlo dobro koriste za obezbeđenje oklopnih snaga bilo svojim nastupanjem po visovima, bilo da su (ponekad zajedno s padobrancima) spuštene kao helikopterski desant u napadačevu pozadinu.

Kod otstupanja treba, pre svega, eliminisati onaj psihički kompleks koji dovodi do toga da se taj manevar smatra kao negativna vrednost u jednom sukobu. Potrebno je shvatiti da on predstavlja važnu radnju koja omogućuje da se izgubljena ili ugrožena sloboda akcije ponovo uzme u svoje ruke, da se odbrana prenese unazad, na sledeće položaje kako bi se iscrpljivanjem i trošenjem neprijatelja postigao povoljniji odnos snaga. Za izvršenje tog zadatka formira se na svakom brigadnom sektoru u planini zaštitnica od oklopnih jedinica, ojačanih planinskim jedinicama iz brigadne rezerve ili pridatih od strane više komande. Takva zaštitnica se deli na odred za zadržavanje, čiji je osnovni zadatak da određeno vreme brani uzastopne položaje, i na odred za usporavanje (ako je u pitanju taktička grupa onda su to patrola) koji pomoću zaseda, prepada i sličnih akcija troši neprijatelja i usporava njegovo nastupanje kroz međuprostore uzastopnih položaja.

Planinske jedinice, kojima se ojačavaju zaštitnice sastavljene od oklopnih jedinica, upotrebljavaju se pretežno na taj način što će na uzastopnim položajima zatvarati prolazne taktičke pravce razvijajući se po visovima. Atomska sredstva primenjuju se protiv unosnih ciljeva, naročito ispred uzastopnih položaja, u cilju zatvaranja opasnih pravaca (primenom atomskih mina ili podzemnih eksplozija), kao i za zaprečavanja u dubini. Međutim, korišćenje atomskog oružja u cilju izvlačenja iz borbe, protiv neprijatelja sa kojim je branilac u tesnom dodiru, ne bi došlo u obzir pošto je teško naći unosan cilj kako zbog potrebnih mera sigurnosti, tako i zbog potrebne brzine pri njegovom korišćenju koju je teško ostvariti.

Što se tiče raznih rodova, potrebno je da svi potpuno shvate veličinu, obimnost i težinu zadataka koji ih očekuju. Artiljerija zadržava svoje tradicionalne zadatke, ali ogromne obaveze, koje joj nameću proširivanje fronta i povećanje dubine odbrane, pojačavaju težnju za što većom decentralizacijom. No, opiti su

pokazali da je oportuno ograničiti decentralizaciju u slučaju kada artiljerija jednog sektora nije u stanju da primeni manevar vatrom u korist susednih sektora. A ako, naprimer, više grupa dejstvuje za račun jednog sektora, pogodnije je orijentisati se na centralizaciju iako postoje uslovi za decentralizaciju. U toku opita je, takođe, naglašena potreba da se obezbede mogućnosti za manevar vatrom na što širem frontu, makar delimično i uz pomoć susednih sektora. Mada se kriterijum upotrebe nije bitno izmenio, u iskustvima se posebno ističe da treba unapred pripremiti isturene vatrene položaje kako bi se vatra mogla otvoriti na što većoj dubini pojasa obezbeđenja, kao i da je nužno organizovati više rezervnih položaja po frontu i dubini, i da je neophodno pripremiti neposredne intervencije u međuprostorima.

Znatno povećanje obima zadataka inžinjerije stvorilo je probleme koji se mogu rešiti samo organizacionim merama. Te mere su još u fazi proučavanja. Međutim, već su i sami ovi problemi uticali na to da se upotreba i taktički postupci inžinjerije zasnuju na ovakvoj orijentaciji:

a) Decentralizacija pionirskih jedinica vrši se samo za određeno vreme, u fazi organizovanja odbrane, kako bi se ovi mogli prikupiti, čim to postane moguće, za što ekonomičniju centralizovanu upotrebu.

b) Pioniri u sastavu brigada upotrebljavaju se na teže prohodnom zemljištu, dok se prolazne zone ostavljaju pionirima koji su dobijeni kao pojačanje.

c) Uređenje međupoložaja između prvog i drugog odbranbenog pojasa, kao i samog drugog odbranbenog pojasa, prenosi se na korpusne inžinjerijske jedinice.

d) Pioniri za zaprečavanje u sastavu korpusa mogu se upotrebiti pri postavljanju i odbrani minskih polja na prolaznim pravcima, ostavljajući planinskim jedinicama da zaprečavaju teže prolazne zone.

U cilju poboljšanja veza, kao i lakšeg transportovanja i funkcionisanja čvorova radio-veza u teško pristupačnim zonama, pokazala se kao veoma korisna upotreba helikoptera. Neprekidnost veza se postiže primenom raznovrsnih sredstava, obilaznih lanaca i dopunskih mreža, a sigurnost centara veze se obezbeđuje njihovim razmeštajem na dovoljnoj udaljenosti od komandi kojima služe.

U početnoj fazi sukoba, zbog napora u postizanju vazdušne i atomske nadmoćnosti, znatno su smanjene mogućnosti za

podršku kopnenih snaga od strane taktičke avijacije. Tim ograničenjima treba dodati i ona koja proističu iz karaktera planinskog zemljišta. Taktičko izviđanje imaće, uprkos svemu, i dalje veliki značaj prilikom izvođenja odbranbene bitke. Stoga tu aktivnost u vazduhu treba u svakom slučaju obezbediti, dok je podrška,

pored već iznetih ograničenja, otežana i potrebom brzog utvrđivanja ciljeva koje treba tući. U svakom slučaju, ističe se na osnovu opita, treba težiti da se vazдушna podrška osigura bar u periodu odlučujuće, kritične faze bitke.

SeŠ

Pukovnik **B. Klipkin:**

TAKTIČKI VAZDUŠNI DESANTI¹⁾

Na osnovu niza podataka objavljenih u štampi zapadnih zemalja, pisac je dao presek upotrebe i mogućnosti taktičkih vazдушnih desanata, pri čemu je ukratko obuhvatio i vazduhoplovna sredstva.

On najpre ukazuje na značaj koji se u posleratnim godinama u armijama zapadnih zemalja poklanja vazдушnim desantima. Naime, vrše se ispitivanja u pogledu organizacione strukture jedinica, proučava se način njihove upotrebe, usavršava naoružanje i oprema, a uporedo se izrađuju novi tipovi aviona i helikoptera za prebacivanje ljudstva i tehnike itd. Poznato je da je 1956 godine u SAD formirana vazdušnodesantna divizija novog sastava, koja će, prema zvaničnim izjavama, »biti potpuno sposobna za upotrebu u savremenim uslovima«. Tu diviziju sačinjavaju: komanda i štab, pet borbenih grupa, diviziska artiljerija, komandni bataljon, bataljon veze, inž. bataljon i grupa materijalno-tehničkog obezbeđenja.

Svaka se od borbenih grupa ove divizije sastoji iz pet streljačkih četa, baterije teških minobacača i štabne čete sa delovima za pomoćne službe. Divizisku artiljeriju čine baterija slobodnih raketa *Honest John* (četiri oruđa) i pet baterija haubica 105 mm (po pet oruđa u svakoj). Komandni bataljon sastoji se iz izviđačkog voda, štabne čete sa delovima za pomoćne službe, avijacijske i administrativno-slabdevačke čete. U sastav grupe materijalno-tehničkog obezbeđenja ulazi štabna četa, četa za transport i slabdevanje, četa komande stana padobransko desantnih sredstava, artiljerisko-tehnički remontni bataljon i sanitetska četa.

Od naoružanja ova divizija ima: 25 haubica 105 mm, 40 minobacača 105 mm, oko

60 minobacača 81 mm, oko 60 bestrajnih oruđa 106 mm, 30 samohodnih protivtenkovskih oruđa 90 mm, 4 oruđa slobodnih raketa *Honest John*, 14 aviona i 37 helikoptera.

Brojno stanje divizije iznosi 11.500 ljudi, dok je ranije divizija brojala 17.100. Iako je njeno brojno stanje znatno smanjeno, ona ipak ima sada više streljačkih odeljenja i vojnika (pešaka). Tako u sastavu svih pet borbenih grupa ima 300 streljačkih odeljenja, odnosno 3.000 vojnika, dok je u ranijoj diviziji bilo 243 streljačka odeljenja, odnosno 2.187 vojnika. Srednji tenkovi se ne nalaze u organskom sastavu nove divizije. U znatnoj meri je smanjen broj haubica, mada je povećan broj protivtenkovskih oruđa. U njen sastav su sada ušla i sredstva atomske podrške.

Ova se divizija može u potpunosti prebacivati vazдушnim putem. Za to prebacivanje potrebno je 350 transportnih aviona tipa *C-124* ili 600 tipa *C-119*, dok je za diviziju ranijeg sastava bilo potrebno skoro 1.000 aviona, pri čemu se dobar deo teškog naoružanja uopšte nije mogao prebacivati vazдушnim putem. Slobodne rakete *Honest John*, prema podacima objavljenim u američkoj vojnoj štampi, smatraju se kao privremeno naoružanje divizije pošto se radi na njihovom daljem usavršavanju i osposobljavanju za transport helikopterima.

Pisac ukazuje na to da se američke vazdušnodesantne jedinice opremaju najnovijom tehnikom. Tako, naprimer, u cilju povećanja pokretljivosti vatrenih sredstava, u naoružanje divizije uvedeno je samohodno protivtenkovsko oruđe *M56*, kal. 90 mm, koje se može transportovati vazдушnim putem (težina oruđa 7,5 tona, brzina kretanja 48 km/čas). Radi se na ispitivanju većeg broja tenkova, uključujući i laki *T92* (težine 16,3 tone; naoruža-

¹⁾ Полковник Б. Клыпкин, Тактические воздушные десанты, *Военный вестник*, СССР, бр. 8/1958.

nje: top 76 mm i dva mitraljeza — 12,7 i 7,62 mm). U stadijumu ispitivanja nalazi se i novi »džip«, nosivosti 3/4 t.

Među vojnim stručnjacima zapadnih zemalja postoji mišljenje da se za vazdušni desant mogu upotrebiti ne samo vazdušnodesantne, već i jedinice pešadiskih divizija, ranije pripremljene za to. Imajuć u vidu tu mogućnost, komanda kopnenih snaga SAD izdala je još 1952 godine brošuru pod naslovom »Priprema za transport vazdušnim putem«, u kojoj se predviđa obuka običnih pešadiskih jedinica u tehnici desanta. U njoj se iznose osnovna načela borbenih dejstava vazdušnodesantnih jedinica i pravila korišćenja vazdušnog transporta danju i noću. Od oficira iz sastava pešadiskih jedinica se zahteva solidno poznavanje osnove borbene primene vazdušnih desanata, kao i sastavljanje raznih proračuna za transport jedinica. Smatra se da jedinice pešadiske divizije novog sastava, baš zbog svoje velike pokretljivosti, mogu uspešno koristiti vazdušni desant. Polazeći od te činjenice, odgovorni krugovi smatraju da ne treba povećavati broj postojećih vazdušnodesantnih jedinica.

U daljem izlaganju, pošto je ukratko izneo poznatu podelu vazdušnih desanata prema vrsti zadatka, pisac konstatuje da vazdušni desanti, čiji je zadatak spajanje sa osnovnim snagama, mogu najuspešnije da dejstvuju u vremenu od 1,5—2 časa pa do dva-tri dana. Taktički vazdušni desanti u napadu upotrebljavaju se, po pravilu, na pravcu glavnog udara u cilju izvršenja raznih zadataka kao što su: zauzimanje važnih taktičkih objekata u dubini odbrane (raskrsnica puteva, mostova, raznih prelaza) i njihovo držanje do dolaska sopstvenih snaga; uništavanje atomske artiljerije i stanica za lansiranje aviona bez pilota; sadejstvo u okruženju i uništenju neprijateljskih snaga; sprečavanje prilaza neprijateljskih rezervi iz dubine; onemogućavanje branioaca da zatvori breše stvorene posle upotrebe atomskog oružja: zauzimanje i držanje mostobrana u rejonu vodenih prepreka itd.

Razmatrajući dubinu na koju se baca taktički vazdušni desant, pisac iznosi slučaj prilikom vežbe 22-ge francuske pešadiske divizije, izvedene u junu 1955 u Maroku, kada je desant, u jačini padobranskog puka, bačen na dubinu 25—27 km od polaznog položaja divizije u napadu. Za vreme agresije Velike Britanije, Francuske i Izraela protiv Egipta, komanda izraelskih snaga je 31 oktobra 1956

bacila vazdušni desant, u jačini jednog bataljona, na dubinu oko 80 km od svojih prednjih delova. U vezi s ovim u štampi je u više mahova istaknuto da dubina bacanja taktičkih desanata u savremenim uslovima treba da bude, u proseku, oko 40—50 km od prednjih delova.

Jačina taktičkih vazdušnih desanata kreće se od borbene grupe do zaključno divizije. Da bi se obezbedilo što efikasnije sadejstvo sa snagama koje nastupaju sa fronta, korisno je da se desanti formiraju od pešadiskih jedinica koje dejstvuju na pravcu glavnog udara, i to obično iz sastava borbenih grupa pešadiskih divizija. Ako predviđeni rejon za bacanje desanta drži neprijatelj, onda je neophodno da se taj rejon prethodno tuče efikasnom vatrom.

U cilju podrške vazdušnog desanta može se upotrebiti i atomsko oružje. To će omogućiti da se odbrana neprijatelja u rejonu desanta do te mere paralizuje da će jedinice posle prizemljenja pa sve do momenta prikupljanja i dovođenja u borbenu gotovost biti potpuno van opasnosti. Desanti do jačine ojačane borbene grupe mogu se baciti u zonu atomskog udara nekoliko minuta posle eksplozije atomske bombe (zrna). Uspešnim dejstvom taktičkog vazdušnog desanta u rejonu atomske eksplozije omogućiće se brzo slamanje neprijateljske odbrane na većoj dubini, kao i povećanje tempa napada, odnosno skraćiće se vreme predviđeno za izvršenje zadatka.

Uspeh desanta umnogome zavisi od njegove neočekivane upotrebe. Iznenađenje se postiže pravilnim izborom mesta i vremena za desant. Pritom treba obezbediti brzinu i tajnost pripreme i prikupljanja jedinica u polaznim rejonima. Jedinicama određenim za desant moraju se dati najnoviji i provereni podaci o neprijatelju i zemljištu u rejonu spuštanja desanta.

Razmatrajući sredstva za izvršenje vazdušnih desanata, pisac navodi američke transportne avione C-119, C-123, C-124 i C-130; maksimalna nosivost prva tri aviona jeste 13, 20 i 17 tona i iz njih je moguće izbacivanje tereta pomoću padobrana; transportni avion C-130 koristi se za prebacivanje teže opreme spuštanjem, a njima se može transportovati i 90 vojnika sa celokupnom opremom.

Postoji mišljenje da je kod vazdušnih desanata taktičkog karaktera bolje koristiti helikoptere zato što oni mogu izbeći rejone vatrenih položaja protivavionske artiljerije i drugih odbranbenih uređaja

i, vešto koristeći zemljište, prikriveno se približiti objektu, a da pritom ne budu otkriveni radarskim sredstvima neprijatelja. Pomoću njih se jedinice mogu iskrcavati i po nepristupačnim mestima na planinskom zemljištu, na močvarnim ili ispresecanim rejonima, na vrhovima stena, naseljenim mestima, na proplancima šuma, a da se ipak izbegne dejstvo savremenih lovaca.

Od američkih helikoptera za transport ljudstva i tehnike pisac navodi sledeće tipove: *H-19*, *H-21*, *UH-14*; nosivost prvog je 1.900, drugog 2.000 a trećeg 5.400 kg; brzina leta prvog je 135, drugog 165 a trećeg 200 km/čas; akcioni radijus — prvog 795, drugog 980 a trećeg 500 km. Helikopter *H-19* je naročito mnogo korišćen u toku rata u Koreji, a njegova transportna moć iznosi 12 ljudi, *H-21* — 22 čoveka, *UH-14* — 43 čoveka. U vojnoj štampi je objavljeno da je još 1956 godine završeno ispitivanje helikoptera *XH-17* — "Leteće dizalice" koji može da podigne teret oko 12 tona ili 75 ljudi sa opremom i naoružanjem.

Transportni helikopteri armije SAD formirani su u bataljone; svaki se bataljon sastoji iz štaba, štabnog odreda i tri čete (svaka četa po 21 helikopter). Bataljoni se mogu nalaziti u sastavu armija a po potrebi, i pridavati korpusima i divizionima. Helikopteri pridati pešadijskim divizionima mogu se dalje pridavati borbenim grupama, pa čak i četama.

Vreme bacanja desanta određuje se za visno od dejstva kopnenih snaga, a u prvom redu od tempa njihovog kretanja. Smatra se da su uslovi ograničene vidljivosti (noć, magla, kišovito i snežno vreme, niska oblačnost, ili veštački stvorene dimne zavese) najpogodniji za iznenadnu upotrebu vazдушnih desanata. Preporučljivo je da se noću desant baca pri punoj mesečini. Ukoliko postoji odgovarajuće borbeno obezbeđenje, transport desantnih jedinica i njihovo bacanje mogu se uspešno izvesti i danju; razume se uz široku primenu dimnih zavesi. Vreme bacanja mora biti u tesnoj vezi sa početkom napada kopnenih snaga u težnji da desantne jedinice zadrže zauzeti objekt do vremena njihovog spajanja sa delovima koji nastupaju sa fronta.

Ako je ma iz kojih razloga nemogućno da se desant baci na sam objekt, preporučljivo je da to bude u njegovoj neposrednoj blizini, čime se obezbeđuje iznenađenje i brzo dejstvo. Veličina rejona treba da omogućí jednovremeno bacanje čitavog desanta.

Pri planiranju vazдушnih desanata važno je i određivanje maršruta leta; one moraju biti što kraće i usklađene sa reljefom zemljišta, pri čemu treba izbegavati let iznad jako utvrđenih otpornih tačaka, a naročito iznad vatrenih položaja neprijateljske protivavionske artiljerije. Da bi se postiglo što veće iznenađenje i smanjio broj gubitaka u helikopterima, treba odrediti nekoliko maršruta, a da bi se obezbedila prikrivenost, let po maršruti treba vršiti na minimalnoj visini.

Pisac poklanja posebnu pažnju planiranju samog ukrcavanja jedinica u helikoptere. Ti se planovi sastavljaju za sve jedinice, počev od odeljenja. Ako je u pitanju desant borbene grupe i veće jedinice, onda se u štabu divizije razrađuje grafikon vazдушnih prebacivanja, u kome se iznosi redosled ešelona, sa njihovim brojnim oznakama, i određuje broj helikoptera za svaku jedinicu, kao i vreme i mesto njihovog ukrcavanja u helikoptere, vreme poletanja i mesto spuštanja. Pri izboru načina ukrcavanja preporučljivo je pridržavati se najvažnijeg pravila — ukrcavanje u helikoptere vršiti što brže i paziti da se što manje vremena izgubi za prebacivanje u rejon desanta.

Rejoni ukrcavanja moraju biti što bliže liniji fronta, a u isto vreme van dometa neprijateljske artiljerije. Ako je taktički vazdušni desant iz sastava borbenih grupa pešadijske divizije, mesto ukrcavanja u helikoptere može biti u rejonu rasporeda divizijske rezerve. Zborne rejone za svoje potčinjene jedinice starešine određuju što bliže mestima ukrcavanja, čime se ujedno obezbeđuje i brzina.

Prispreme vazdušnog desanta mogu se prikriti još i na taj način što će se helikopteri, pod zaštitom vatrene podrške iz vazduha, dovesti u rejone ukrcavanja neposredno pred samo ukrcavanje; to omogućuje da se prikrije šum motora helikoptera koji, uostalom, mogu biti zaglušeni i drugim sredstvima zvučnog maskiranja. Helikopteri se mogu prebacivati i noću, ukoliko njihovi piloti pravovremeno izvrše potrebno izviđanje zemljišta oko rejona ukrcavanja.

Osetljivost helikoptera izaziva potrebu za detaljnim planiranjem u pogledu tučenja neprijateljskih vatrenih sredstava koja bi ometala let i samo iskrcavanje. To se ostvaruje postizanjem nadmoćnosti u vazduhu i tučenjem neprijateljske artiljerije (prvenstveno protivavionske) i minobacača koji svojom vatrom mogu da ometaju sam desant. Vazdušni desant treba podržati avijacijom i artiljerijom i to,

ukoliko je potrebno, od momenta ukrcavanja do završenog iskrcavanja, kao i dalje pri izvođenju borbenih dejstava na zemlji.

Pri planiranju vatrene podrške mora se imati u vidu maršruta leta kako helikopteri ne bi bili tučeni sopstvenom vatrom. Sve jedinice iznad kojih će helikopteri leteti moraju biti detaljno upoznate sa vremenom i visinom leta, znacima raspoznavanja i optičkim signalima. Upotrebu atomskog oružja u cilju podrške desanta planira štab, i to veoma detaljno, u tesnom sadejstvu sa avijacijom i artiljerijom.

Avioobezbeđenje desanta vrši taktička avijacija. Ono se svodi na održavanje nadmoćnosti u vazduhu, izolaciju rejonu borbenih dejstava, tučenje vatrene izvora u rejonu objekta i ukazivanje neposredne vatrene podrške jedinicama desanta pri njihovom izvršavanju zadataka. Borbena avijacija dopunjuje dejstvo artiljerije, protivtenkovskih i protivavionskih oruđa, kao i nedostatak tenkova; ovo naročito u prvim etapama izvršavanja desanta. Avio podrška desanta ostvaruje se u okviru opšteg plana borbenih dejstava taktičke avijacije i njome se mora obezbediti podrška desantnim jedinicama sve do njihovog spajanja sa jedinicama koje nastupaju s fronta.

Artiljerisko obezbeđenje samog desanta, kao i daljih borbenih dejstava, izvodi se sa ciljem da se učutkaju protivavionske baterije na maršruti leta helikoptera, objekti napada i razni drugi ciljevi u rejonu desanta, — kako bi se neprijatelj doveo u zabludu u pogledu mesta iskrcavanja desanta.

Taktički vazdušni desant u jačini borbene grupe može biti ojačan i baterijom haubica 105 mm koja, zajedno sa vatreanim sredstvima grupe, u znatnoj meri obezbeđuje samostalno dejstvo desanta. Pridata baterija se upućuje u rejon iskrcavanja helikoptera, zajedno sa glavnim snagama desanta.

Za račun vazdušnog desanta štab divizije organizuje izviđanje neprijatelja i zemljišta u rejonu iskrcavanja. Borbenim grupama koje ulaze u sastav desanta mogu se pridavati i inženjerske jedinice.

Za pripremu taktičkog desanta potrebno je od 12 do 24 časa. Međutim, dobro obučene i opremljene borbene grupe pešadike divizije moguće je pripremiti za iskrcavanje i za 8—12 časova. Smatra se da je to vreme dovoljno za izvođenje neopodnih priprema u vezi sa izvršenjem pretstojećeg borbenog zadatka. Obično se

pripreme te vrste izvode u rejonu koncentracije ili u polaznom rejonu.

Da bi dejstvo taktičkog vazdušnog desanta u napadu bilo uspešno, neophodno je organizovati sadejstvo sa jedinicama koje nastupaju s fronta. Od posebne je važnosti organizacija sadejstva sa protivtenkovskim jedinicama, koje će najčešće dejstvovati na pravcu iskrcavanja desanta. Usklađenim sadejstvom desanta i protivtenkovskih jedinica najviše se doprinosi povećanju tempa napada.

Odmah posle završenog iskrcavanja ljudstva i tehnike borbene grupe i pridatih odeljenja, jedinice se brzo upućuju u pravcu određenih zbornih rejonu. U toku dana prikupljanje ne pretstavlja neku naročitu teškoću, a u toku noći se koriste razna sredstva svetlosne i zvučne signalizacije. Još pre spuštanja desanta komandanti borbenih grupa pokazuju na karti i aerofotosnimcima zborne rejone streljačkim četama, a posle prizemljenja daju im još neke detalje. Ako neprijatelj ometa zauzimanje osnovnih zbornih rejonu, određuju se rezervni. Preporučljivo je da se, po mogućstvu, četni zborni rejonu određuju što bliže rejonu spuštanja desanta i na mestu na kome postoje predmeti pogodni za orijentaciju. Smatra se da je borbena gotovost desanta postignuta tek onda kada sve jedinice dođu u svoje zborne rejone i kada se sa njima uspostavi potrebna radioveza.

Ako se taktički vazdušni desant sastoji od dve do tri borbene grupe, preporučljivo je da se njihovi zborni rejonu određuju na takvom međusobnom udaljenju koje bi isključilo svaku mogućnost da neprijatelj jednom atomskom bombom uništi više od jedne borbene grupe.

Borbena dejstva vazdušnog desanta obično počinju napadom i završavaju se prelazom u odbranu. Napad treba početi i izvoditi do te mere brzo da neprijatelj ne bude u stanju da se pravovremeno snađe i preduzme odgovarajuće protivmere. Iznenađenje je pri tome od odlučujućeg značaja. Ukoliko se desant izvodi u zoni atomskog udara izvedenog od strane sopstvenih snaga, preporučljivo je da desantne jedinice što pre savladaju otstojanje od zbornog rejonu do neprijateljskih snaga koje su preživjele udar, unište ih, utvrde se na zauzetom rejonu, odnosno zadrže ga do dolaska sopstvenih snaga koje nastupaju s fronta.

U slučaju da se objekt nalazi na znatnom udaljenju od zbornog rejonu borbene grupe, čete prvog ešelona kreću iz svojih zbornih rejonu raščlanjenim poretkom, sa

odgovarajućim osiguranjem na bokovima i u pozadini. Kada već pridu utvrđenom objektu, zauzimaju borbeni poredak i prelaze u napad. Ako se, pak, zborni rejon borbene grupe nalazi blizu objekta, čete prvog ešelona mogu da predu u napad neposredno iz svojih zbornih rejona. Drugi ešeloni desanta se upotrebljavaju za proširivanje uspeha ili odbijanje protivnapada neprijatelja. Razume se, napadu prethodi izvidanje objekata i pravaca koji vode ka njemu.

Jedinice borbene grupe moraju brzo i odvažno savladivati otpor neprijatelja i zauzimati određeni objekt napada, i to pre nego što on dođe k sebi posle iznenadnog udara. Komandant borbene grupe organizuje neprekidnu vatrenu podršku potčinjenih jedinica. Pri komandovanju jedinicama koristi se radioveza. Žična veza, ukoliko to dozvoljava situacija, uspostavlja se tek pošto se izvrši bliži zadatak.

Borbena grupa može organizovati odbranu, pošto izvrši bliži zadatak bilo na širokom frontu bilo odbranom samo pojedinih pravaca. Celishodno je da se za odbranu jače organizuju oni položaji koji se nalaze na pravcima najverovatnijeg napada neprijatelja.

Od posebne su važnosti mere koje preduzima komandant borbene grupe u cilju organizovanja protivtenkovske odbrane. Stoga je preporučljivo da se odbranbeni položaji biraju iza prirodnih prepreka. Protivtenkovska vatrena sredstva grupišu se na najverovatnijim pravcima dejstva neprijateljskih tenkova. Na bokovima i

drugim važnim pravcima postavljaju se minsko-eksplozivne prepreke.

Pošto se neprijatelj otkrije i ustanovi pravac njegovog dejstva, komandant borbene grupe ojačava snagom i sredstvima odgovarajući deo jedinice. Istovremeno se neprijateljski borbeni poredak koji se priprema za napad jače tuče artiljeriskom i minobacačkom vatrom. U tome učestvuje i avijacija za podršku. Ukoliko neprijatelj uspe da se uklini u dubinu odbranbenog rejona, odlučnim protivnapadima se uspostavlja prvobitna odbrana. Zavisno od značaja zauzetog objekta i karaktera dejstva neprijatelja, mogu se odlukom komandanta divizije, u cilju ojačanja desanta, uputiti pojačanja u helikopterima. Ukoliko se upotrebljavaju atomsko oružje, njegovi udari su prvenstveno namenjeni protivtenkovskim jedinicama neprijatelja koje su za desant od neposredne opasnosti.

Pošto se izvrši borbeni zadatak, odnosno spajanje sa sopstvenim snagama koje dejstvuju s fronta, desantne jedinice mogu ući u sastav svoje divizije, ili se pak izvede iz borbe i pripremaju za sledeći desant. Ako se u pozadini neprijatelja nađu u teškoj situaciji, za njihovo se spasavanje može koristiti i avijacija.

U odbrani, po gledištima Zapada, taktički vazdušni desanti se mogu upotrebiti u diverzantsko-izviđačkom cilju, radi sprečavanja pokreta neprijateljskim rezervama iz dubine u najugroženijem pravcu, i u cilju sadejstva protivnapadima i protivudarima.

T. L.

Potpukovnik M. R.:

ODBRANA VAZDUŠNOG PROSTORA¹⁾

Definicija odbrane vazdušnog prostora, koja je data na početku članka, privlači pažnju po širini shvatanja suštine te odbrane. Po toj definiciji odbrana vazdušnog prostora obuhvata sve mere, aktivne ili pasivne, koje mogu doprineti, direktno ili indirektno, sprečavanju ili

ometanju neprijateljskih vazduhoplovnih operacija. Od dve moguće forme odbrane vazdušnog prostora aktivne indirektno i direktne — prva ima prioritet zato što je efikasnija i što svoje dejstvo na napadača izražava dok je on još na zemlji — u svojim bazama.

Aktivna indirektna odbrana vazdušnog prostora. — Sredstva za ovu odbranu su vazduhoplovna i kopnena. Kopnene snage su još u toku Drugog svetskog rata često stvarale povoljne uslove za upotrebu avijacije. Danas su mogućnosti dejstva kopnenih snaga u tom smislu još veće. Naprimer, transport helikopterima olakšava izvođenje prepada na radarske stanice i rampe za lansiranje teledirigo-

¹⁾ La défense de l'espace aérien, vue par le commandant des troupes d'aviation et de DCA, le lieutenant-colonel M. R., *Revue militaire suisse*, Švajcarska, jul 1958.

Ovo su gledišta komandanta švajcarske avijacije i PAA. izložena u toku njegovog predavanja na neslužbenom zboru oficira 15 juna 1958 godine.

vanih projektila u dubokoj unutrašnjosti neprijateljske teritorije.

Očigledno je da je avijacija, svojim napadima na avione na zemlji, na položaje projektila i raketa i radarske stanice, najpogodnija za postizanje brzog uspeha. Čak i taktička avijacija, u okviru svoga radijusa dejstva, može vrlo uspešno izvršavati ove zadatke.

Iako savremeni lovci-bombarderi mogu prodirati dosta duboko u neprijateljsku teritoriju, pogotovo ako su bez bombi, ipak operacije na velikoj dubini, u okviru indirektnih aktivne odbrane vazdušnog prostora, ne bi bile celishodne ukoliko se ne bi raspolagalo i potrebnim nuklearnim sredstvima.

Na kraćim ostojanjima, gde je moguće ostvariti dovoljnu koncentraciju snaga konvencionalnim sredstvima, aktivna indirektna odbrana je jedino mogućna forma protiv neprijatelja naoružanog savremenim dirigovanim i balističkim projektilima ogromne brzine, koji se mogu tući samo »kontrabatiranjem«. Upotreba dirigovanih projektila ili artiljerijskih raketa velikog dometa protiv relativno malih ciljeva, kao što su avioni na zemlji, rampe za lansiranje teledirigovanih projektila ili radarske stanice, ograničena je, ukoliko se ne raspolaze nuklearnim punjenjem. Ova sredstva mogu biti efikasna samo ako se tačno poznaje geografski položaj cilja i ako je njegova površina dovoljno velika, što kod napred navedenih primera nije slučaj.

To praktično znači da će još za više godina avijacija biti osnovno sredstvo u indirektnoj aktivnoj odbrani vazdušnog prostora. Dobro naoružan lovac-bombarder, kao naprimer, *Hunter*, pretstavlja značajan element te odbrane. Čak i kada bi se raspolagalo dirigovanim projektilima malog i srednjeg dometa sa nuklearnim punjenjem, postavilo bi se pitanje rentabilnosti upotrebe tako skupih sredstava protiv tako malih ciljeva kao što su, naprimer, radarske stanice.

Na pitanju mogućnosti prodiranja lovaca-bombardera do objekta napada bez lovačke zaštite, predavač se nije zadržao, ograđujući se složenošću toga problema koji zahteva temeljnu naučnu analizu i taktičke opite. Međutim, on smatra da će indirektna aktivna odbrana biti utoliko efikasnija ukoliko se raspolaze sa više lovaca sposobnih da interвениšu na neprijateljskoj teritoriji u cilju omogućavanja lovcima-bombarderima da prodru u zoñu ciljeva svoga dejstva.

Ovakvo gledanje odnosi se i na vazdušni prostor same Švajcarske, stim što se dejstvima avijacije još dodaju mogućnosti dejstva PAA i projektila zemlja — vazduh.

Uloga i značaj švajcarske lovačke avijacije zavisiće u vrlo velikoj meri od vazdušne situacije u centralnoj Evropi. Ako neprijatelj može osvojiti prevlast u vazduhu nad jednim eventualnim saveznikom, značaj sopstvene (švajcarske — prim. A. M.) lovačke avijacije raste. I obratno, ako je neprijatelj ne može osvojiti već nju bude imao eventualni saveznik, onda se potreba za sopstvenom lovačkom avijacijom smanjuje. Relativna vrednost protivničkih vazduhoplovnih snaga biće, dakle, odlučujuća. Švajcarska bi se morala stoga pripremiti za najnepovoljniji slučaj.

Direktna vazdušna odbrana vazdušnog prostora. — Ova je odbrana usmerena protiv ciljeva u vazduhu, tj. protiv aviona i projektila u letu.

Na direktnu odbranu neposredno utiču osobine ciljeva u vazduhu: njihova brzina, plafon leta, osetljivost, taktika dejstva itd. Ove su osobine u stalnom razvoju i zahtevaju da direktna odbrana bude raznovrsna i dinamična. Njen uspeh zavisi od odgovarajućih osoba angažovanih sredstava direktne odbrane. Zato ona i moraju po svojim kvalitetima odgovarati sredstvima napadača.

Direktnoj odbrani se danas postavlja zahtev da vazdušni cilj uništi *van sopstvene teritorije*. Ovaj zahtev je normalna posledica opasnosti od nuklearne eksplozije koju može izazvati odbranbeno oružje PVO ili pad aviona. Odbrana nikom slučaju ne bi bila efikasna ako bi dopustila da vazdušni cilj padne na jako naseljenu teritoriju ili u rejon velike koncentracije trupa. U ovakvim slučajevima rušenja mogu biti isto tako opasna kao i kod preciznog bombardovanja. Vazdušni ciljevi se mogu uništiti:

— u neprijateljskom vazdušnom prostoru,

— nad frontom,

— u sopstvenom vazdušnom prostoru.

U neprijateljskom vazdušnom prostoru dolaze u obzir samo klasični lovci koji mogu prodrati u dubinu od 700 km, ili teledirigovani projektili zemlja-vazduh tipa *Bomarc* čiji je domet 200—800 km.

Nad frontom (koji danas može imati dubinu od 100—200 km), osim navedenih sredstava, mogu se upotrebiti samo teledirigovani projektili zemlja-vazduh sred-

njeg dometa, kao naprimer, *Talos II* (domet 80—200 km) i u izvesnoj meri, tj. unutar sopstvenog fronta, i projektili tipa *Nike* i klasična PAA. Sopstveni avioni ostaju, dakle, najbolje sredstvo za suprotstavljanje neprijatelju nad frontom. Slična je situacija i u svim ostalim delovima jedne zemlje gde osobenosti zemljišta (planine, rečni tokovi, sneg, itd.) ometaju raspored zemaljskih baterija. U visokim Alpima, naprimer, moguće je zamisliti vazдушnu odbranu jedino lovcima. Tačno je da se teledirigovani projektili velikog dometa mogu uzeti u obzir, ali im zavisnost od radara isključuje upotrebu u blizini grebena (vrhova) ili u dolinama. Neprijateljske vazduhoplovne formacije koristiće idealne maršrute Alpa, koji svojim usecima i grebenima onemogućuju efikasnost radara. Švajcarska, koja drži centralni greben austrijskih, švajcarskih i francuskih Alpa, treba da vodi računa o ovim specifičnostima svoga zemljišta, koje vazdušnoj odbrani njenog prostora stvaraju više teškoća nego prednosti.

U sopstvenom vazдушnom prostoru PAA, pav rakete i projektili imaju, po pravilu, veće mogućnosti nego avioni, pod uslovom da raspolažu dovoljnim dometom i efikasnošću i da su u takvom taktičkom rasporedu koji omogućuje uzajamnu podršku.

Avioni u ovom području mogu brzo popunjavati praznine u rasporedu zemaljskih pav sredstava. Oni omogućuju i brzo stvaranje koncentracija dovoljnih snaga u cilju suprotstavljanja iznenadnim neprijateljskim napadima. Koordinacija avijacije i zemaljskih pav sredstava zahteva veliku veštinu organa sadejstva i operativnog centra, kao i odlične veze.

Za odbranu objekata malih dimenzija LPAA i SPAA imaju značajnu ulogu. Tu će ulogu oni zadržati sve dok neprijatelj ne bude primoran da leti na manjim visinama ako želi da postigne dovoljnu tačnost prilikom gađanja svojim oružjem.

U toku su ispitivanja o mogućnosti zamene TPAА teledirigovanim projektilima. Međutim, izgleda da zasada projektili *Nike* ne odgovaraju u potpunosti savremenim zahtevima. Oni na manjim visinama zahtevaju samozaštitu, koju treba da im pruže pav topovi 75 mm i malokalibarne rakete. Usavršavanje projektila *Nike* postignuto je atomskim punjenjem glave. Za Švajcarsku ovo usavršavanje projektila može imati značaja tek onda kada pitanje posedovanja atomskog oružja za njeu armiju bude rešeno. Dok taj korak ne

bude učinjen, ovo usavršavanje pretstavljaje samo prednost daleke budućnosti. Prema tome, u toku sledećih godina ne treba računati sa nekom radikalnom promenom u zemaljskim sredstvima švajcarske PVO.

Bilo bi poželjno imati nekoliko baterija teledirigovanih projektila radi upoznavanja trupe sa novom tehnikom. Međutim, ne dolazi u obzir ukidanje TPAА u momentu kada je ova, zahvaljujući radaru, povećala svoje mogućnosti, a još manje zato što je ovo oružje potrebno za samozaštitu baterija pav projektila (koji, kao projektil *Nike*, ne dejuvaju na visinama manjim od 2.000 m).

Sva ova razmatranja navode na zaključak da lovački avion zasada ostaje najbolje sredstvo za odbranu vazdušnog prostora. Predavač je ubeđen da će proći još dve do tri generacije lovačkih aviona, ili 10—15 godina, pre nego što lovci budu pretstavljali 50% potencijala odbrane vazdušnog prostora, dok bi drugih 50% sačinjavali dirigovani projektili.

Razvitak sredstava vazdušne odbrane kreće se u dva pravca: dirigovani projektili povećavaju sve više svoj domet i postaju letilice (sa ili bez pilota), dok konstruktori aviona nastoje da dužinu poletanja i sletanja svedu na nulu. U čemu je onda razlika između dirigovanog projektila zemlja-vazduh upravljenog na vrlo velika otstojanja i aviona bez pilota koji zavisi od svoga terena za sletanje? Objektivno govoreći, razlika između teledirigovanog projektila i zrna PAA je veća nego između aviona bez pilota i teledirigovanog projektila. Ovakve tendencije razvoja sredstava za vazдушnu odbranu zahtevaju danas više nego ikad ranije da rukovođenje vazдушnom odbranom bude objedinjeno.

Onima koji smatraju da su zemaljska sredstva švajcarske PVO zastarela, predavač odgovara da zasada jedino SAD i SSSR raspolažu teledirigovanim pav sredstvima, dok u svim ostalim zemljama ta odbrana bazira na pav topovima. Što se tiče projektila *Oerlikon*, on je istakao da se njegov razvoj pažljivo prati, ali da ne treba očekivati da je taj projektil već sada upotrebljiv za trupu.

Makakov bio budući razvoj projektila zemlja-vazduh, postojeća PAA sredstva će se zadržati i dalje modernizovati i pojačavati. U tom pravcu su već preduzete mere (novi nišanski radari, računari, usavršeni topovi svih kalibara itd.).

A. M.